

KARWS

1

37

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS ANTANAS SMETONA KALBA RUGSĖJO 8 D. KARIUOMENĖS PARADE

MINISTRAS PIRMININKAS VL. MIRONAS SVEIKINASI SU KLAIPĖDOS ĮGULOS KARIAIS TAUTOS ŠVENTĖS IŠKILMĖSE

Iškilmingas posėdis Dainų slėnyje savanorių kūrėjų kongreso metu

Pamaldos Tautos šventės dieną karo aerodrome

Respublikos Prezidentas Antanas Smetona ir kariuomenės vadas b. gen. Raštikis garbės tribūnoje pamaldų metu

Raitininkai pamaldose. *Jul. Miežiaiškio nuotr.*

**Lietuvos kariuomenės
savaitinis laikraštis**
Kaunas, Miškų g-vė 15, „KARYS“
Telef. per Kar. Št. 56

Leidžia
Kar. Št. Spaudos ir Šviet. Skyr.
Redaktorius
kpt. S. Urbanavičius

Honorarų gauti ir visais kitais reikaliais redakcija ir administracija priima ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Išimtis — atvykusiems iš provincijos

Prenumerata: puskarininkiams, kareiviams ir moksleiviams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt. Visiems kitiems metams — 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt. Užsienyje, be Latvijos ir Estijos, dvigubai

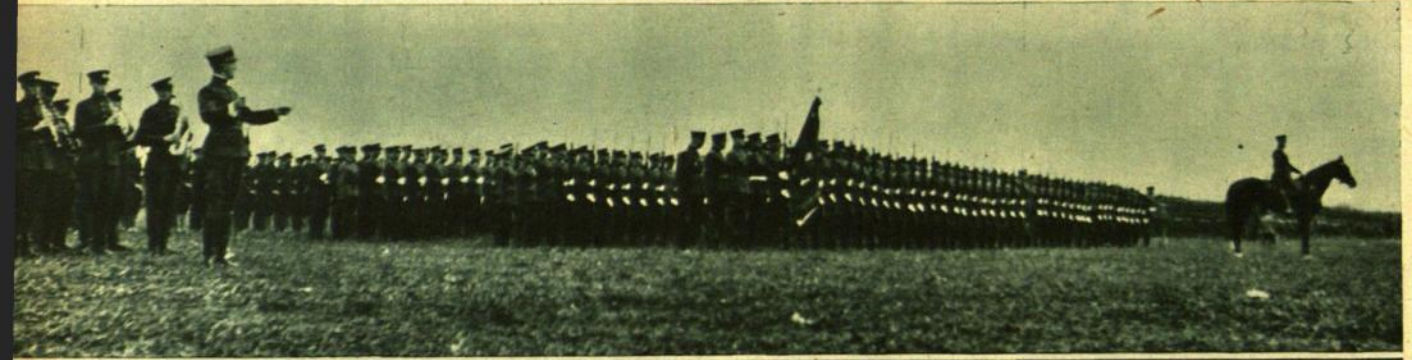
Spaudžia „Spindulio“ B-vės sp. Kaune

**Sunkūs buvo
Nepriklausomybės kovų
žygiai, bet
derlingi jų
vaisiai**

VIRŠELYJE: 1 psl. KARIUOMENĖS VADAS B. GEN. RAŠTKIS RUGSĖJO 8 D. IŠKILMĖSE KARO AERODROME. 4 psl. SAVANORIAI KŪRĖJAI, TANKŲ IR PĖSTININKŲ DALINIAI KARIUOMENĖS PARADE, Jul. Miežlaiškio nuotr.

Respublikos Prezidentas A. Smetona, kariuomenės vado b. gen. St. Raštikio ir Kauno įgulos viršininko d. gen. Adamkavičiaus lydimas, apvažiuoja pasisveikindamas visas paradiui išrikiuotas kariuomenės dalis
P. L. P. Karo Mokykla ir raitininkai gerbia ginklu

Karių savanorių vaidmuo nėra baigtas

RESPUBLIKOS PREZIDENTO ANTANO SMETONOS KALBA, PASAKYTA RUGSĖJO 7 D. SAVANORIŲ KŪRĖJŲ KONGRESO IŠKILMINGAJAME POSĖDYJE

Pirmą kartą, savanoriai kūrėjai, tiek daug jūsų Kau-
ne susirinkę. Tąja proga miela man ir malonu jus su-
tikti žodžiais: Sveiki atvykę! Išjudino jus iš kasdienio
gyvenimo ir sutelkė čionai dvidešimtoji nepriklausomos
Lietuvos sukaktis. Rugsėjo 8 diena yra didelė
šventė ne tik Bažnyčiai, bet ir mūsų atsikūrusiai vals-
tybei, — šventė mūsų tautos garbingai praeičiai mi-
nėti. Jos iškilmė laikinoje sostinėje be jūsų būtų blanki
ir nepilna. Kita vertus, joje dalyvaudami, jūs patys
turėsite pelnyto džiaugsmo pamatyti šauniai žygiuo-
jant išaugusią ir vis stiprėjančią mūsų kariuomenę,
kuriai jūs, vaduodami Tėvynę iš nelaisvės, padėjote
tvirtus pamatus. Giliai pajusite ir tą vilties kupiną
ūpą, kuriuo nusiteikę šventės iškilmių dalyviai.

Ir kaip nebūti gerai nusiteikusiems? Lietuvos var-
das, kurs buvo išnykęs iš valstybių tarpo, šit vėl yra
atsiradęs. Jūs, savanoriai kūrėjai, geriau, nei kas ki-
tas, atjaučiate tą didžią ir laimingą atmainą, nes patys
esate matę, kokiam varge ir kokioje paniekoje buvo
mūsų tauta, kai stojote su ginklu rankoje už jos teisę,
kad būtų laisva, ir patys esate liudytojai visam tam,
kas išgyventa ir kas gera pasiekta per paskutinius dvi-
dešimtį metų.

Sunkūs buvo nepriklausomybės kovų žygiai, bet
derlingi jų vaisiai. Išvaduotoji mūsų Tėvynė atkuto ir
vėl prasikūrė, jos vaikas nebestinga nei darbo, nei
duonos, nei šviesos. Visiems užtenka joje vietos ir ne-
bereikia, kaip kad reikdavo svetimoje valdžioje esant,
ieškoti svetur laimingesnės būties. Galime juk sutilpti
pas save, namie, jei tik mėgstame darbą ir dirbame jį
tvarkingai. Žinoma, netrūksta ir tokių žmonių, kurie
tiki, kad kitur esą lengviau ir linksniau gyventi. Ta-
čiau, pamėginę svetimo krašto laimės, jie, kaip tenka
nugirsti, gailisi suklydę, bet nebestengia atitaisyti savo
klaidos.

Nėra pas mus miesto nei miestelio, nėra kaimo, o
gal, nei kaimelio, iš kur nebūtų anuomet, Tėvynėi
pašaukus, jos ėję gintų vyrų savo noru. Kur jie šian-
dien? Vieni žuvo karo lauke, ir mes už paaukotą gy-
vybę jiems liekame skolingi nepamirštama pagarba.
Kiti aria žemę, plėšia dirvonus ar kitais darbais ma-
nosi, kiti kariuomenėje palikę, jai vadovauja, kiti įvai-
riose valdymo srityse pareigūnais tarnauja, kiti moks-
lui ir menui yra atsidėję. Visi dirba kruta judriame
mūsų tautos gyvenimo tinkle, visi yra su tuo gyveni-
mu geros valios susieti. Ziūrėdami į jį iš arto, maty-
dami jo laimingą pažangą, savanoriai negali nepaste-
bėti ir daugybės ydų, įsikėrėjusių dar nelaisvės metu.
Kad jos išnyktų, reikia žmones mokyti ir auklėti. Ge-
ras pavyzdys yra geriausias auklėtojas. O savanoriai
ne tik yra išmokę ginklą vartoti, ne tik apgynę tėvynę,
bet ir išsiugdę bei užsigrūdino savo būdą, įsisavino
drausmės ir susiklausymo dėsnius. Gerų savybių įga-
vę, jas perduoda savo šeimoms, savo vaikams ir tai
visuomenės aplinkai, kurioje tenka jiems gyventi.
Taip tad darosi jie kitų mokytojais ir auklėtojais, taip
tad savo geru žodžiu ir savo geru darbu auklėja visuo-
menę. Dėl to savanorius galima pavadinti geranoriais

ir geradariais. Kol jie gyvi, tol jų ryšiai su priaugan-
čiąja karta, tol vaizdinga ir laisvės idėja, einanti iš
kartos karton. Karių savanorių vaidmuo nėra baigtas.
Mes jį turime just visur gyvenime.

Tokio nerimo, tokio pavojaus taikai, kaip šią va-
landą, dar nėra buvę. Visi kraštai susirūpinę, kad ne-
kiltų karas, visos tautos ginkluojasi ir tvirtina savo ap-
saugą. Budi ir Lietuva. Juk niekas mūsų nenorėtų
atkristi senajin verguvės jungan ar patekti naujan.
Kas neišmano tos tiesos, kad verčiau savo noru ginti
savo Tėvynę ir už ją gyvybę aukoti, nekaip varu būti
verčiamam svetimą kraštą saugoti, o kartais dargi eiti
prieš savo brolius? Dėl to kiekvienas turi didžiutis
esąs Lietuvos karys ir būti pasiryžęs prireikus už ją
stoti. Kariai savanoriai giliai laiko savo sąmonėje tos
pareigos vertę ir jie nekartą yra pareiškę, kad, pašau-
kus Tėvynę, tą pareigą ištikimai atliks. Šit ir dabar,
šventėn susirinkę, jie iškilmingai patvirtina savo vi-
sišką atsidėjimą Lietuvai ir perduoda savo ryžtą vi-
soms būsimoms kartoms Tėvynę pavojaus valandoje
stoti jos gintų. Tegul tatai skardžiu aidu atsimuš kiek-
vieno tėvynainio širdyje!

Tačiau klaidinga būtų manyti, jog krašto saugu-
mas priklauso tik nuo ginklo pajėgos. Gera visuome-
nės tvarka, jos tautinis susipratimas ir įvairios dvasi-
nės gėrybės yra taip pat didi pajėga atsilaikyti prieš
visokius pavojus. Ją ruošiami visi, dėl to privalome
kiekvienas skyrium ir drauge su kitais būti pajėgūs
darbininkai. Tautos vienybės dėsnis turi mums vado-
vauti ne tik ginant savo tėvynę, bet ir joje dirbant
kiekvieną darbą.

Atidžiai susidomėję nepriklausomos Lietuvos laimė-
jimais, negalime pamiršti tautos gaivintojų, dirbusių
dar sunkioje priespaudos gadynėje. Aušrininkai, var-
pininkai, sargininkai, kas raštais, kas gyvu žodžiu ir
darbu yra paruošę mūsų tėvynės vadavimą. Kad ne
jie, tai kažin ar Didžiojo karo metu būtų gyva pasi-
reiškusi tautos sąmonė, ar būtų lietuviai susipratę
griežtis ginklo ir sau pareikalauti laisvės. Kaip buvo
anuomet sunku dirbti, tai vargu atjausti dabarties
jaunimui. Aplinkui buvo tamsa. Tik vogčia teįspins-
davo tautinės šviesos kaimiečio šiaudinėn pastogėn,
tik pasislėpus buvo galima gaivinti lietuvio sąmonė.

Bet radosi anuomet vis daugiau ir daugiau tautos
sūnų ir dukrų, Dievo kibirkštėlės tvikstelėtų, kurie,
patys prašvite, ėjo per žmones žiburiu nešini, ir žadino
tautiečius pakilti iš miego ir susiprasti. Jokių perse-
kiojimų tie mūsų pranašai nebijojo. Kur jie ėjo, ten
šviesos sriautas tekėjo, kol pagaliau padubo ir sudžo
tauta. Kamuojami ir kalinami, jie nesutriko, ligi galo
ištvrė ir mirė, savo akimis tačiau neišvydę tos gimtojo
krašto laisvės, kuriai mynė takus. Verguvės pančiais
suvaržyta Tėvynė negalėjo atsisteisti savo geriausiems
vaikams. Vienintelis jiems atpildas buvo tvirta viltis,
kad jų kilnus darbas dykai nežus. Viltis jų nepvylė.
Tie mūsų tautos gaivintojai yra tikri savanoriai, karių
savanorių pirmataikai. Taigi, kaip mes lenkiame galvą
prieš kapą Nežinomo Kareivio, savo gyvybe atpirku-

Savanoriai kūrėjai, būkite žibintais jaunajai kartai

KRAŠTO APSAUGOS MINISTRO PAREIGAS EINANČIO B. GEN. ST. RAŠTIKIO KALBA, PASAKYTA SAVANORIŲ KŪRĖJŲ KONGRESO IŠKILMINGAME POSĖDYJE RUGSĖJO 7 D.

Visa mūsų kariuomenė širdingai sveikina savo kūrėjus savanorius, mūsų nepriklausomybės jubiliejinių metų proga, šiandien suvažiuavusius į savo kongresą.

Kariuomenė, kurios didžiausią dalį sudaro kareiviai ir jaunesniojo amžiaus karininkai ir puskarininkiai, t. y. mūsų jaunoji jau nepriklausomos Lietuvos sąlygose užaugusi ir garbingose kautynėse dėl Lietuvos nepriklausomybės 1919 ir 1920 metais nedalyvavusi karta, visada su didele pagarba atsimena savanorių atliktą darbą mūsų kariuomenės savanoriškų laikų žygius, semia ir visada sėms iš jų daug moralinės jėgos savo dabarties ir ateities darbams ir žygiams. O likę tikroje karo tarnyboje ir iki šiol dar tarnaujantieji kariuomenėje savanoriai kūrėjai (jų tarpe daugiausia yra vyresniojo amžiaus ir aukštesnių laipsnių karininkų) savo betarpiška įtaka ir darbais auklėja ir dabar mūsų karių savanorių dvasioje. Tad pirmųjų savanorių dvasia ir tradicijos mūsų kariuomenėje yra gyvos, jos turi didelės įtakos kariniam auklėjimui, ir jos tokios turės likti mūsų kariuomenėje visada.

Malonu pažymėti, kad ir atsargoje esantieji savanoriai prie mūsų kariuomenės savanoriškai karinio auklėjimo ir stiprinimo tiesioginiai ar netiesioginiai taip pat prisideda.

Kariuomenės Vadas b. gen. Raštikis uždeda vainiką ant Nežinomojo Kareivio kapo

Maža to, jie nuolat budi ir viso krašto sargyboje, vienaip ar kitaip reaguodami į įvairius svarbesnius įvykius ir keldami visų piliečių vienybę, dvasią ir pasiryžimą, dažnai pažadindami ne vieną apsnūdusį ir apsilėidusį.

Tad daugumas savanorių per visą laiką ir dabar, t. y. po dvidešimties nepriklausomo gyvenimo metų, aktingai dirba savarankiškai patriotinį darbą savo tėvynėje. Tebūna leista tik pageidauti, kad šiam darbui jie visur ir visada susilauktų palankumo ir paramos. To reikia ne tik atsižvelgiant į savanorių kūrėjų nuopelnus savo Tėvynei ir tautai, bet ir todėl, kad savo valstybiniame, tautiniame, dvasiniame ir medžiagiškame gyvenime dar turime sričių, į kurias dar reikia įlieti daugiau savanoriškos dvasios, daugiau pasišventimo, drąsos, pasiaukojimo, vienybės ir Tėvynės meilės.

Lietuvos vyriausybė yra jau labai daug padariusi savanoriams morališkai ir medžiagiškai aprūpinti. Tačiau gyvenimas ir praktika parodė, kad savanorių kūrėjų reikalus tvarkantieji įstatymai turi ir šiokių tokių spragų. Atitinkamoms įstaigoms tai žinoma ir jos rūpina ir projektuoja, kaip tas spragas pataisyti. Tenka linkėti, kad pasisektų, kaip galima, geriau ir teisingiau šiuos reikalus sutvarkyti.

Šis savanorių kūrėjų kongresas ne tik dvasiškai sustvirtins pačius savanorius, bet duos daug naujų jėgų ir kitiems, ypatingai jautriam mūsų jaunimui. Šiais neramiais didelio politinio įtempimo laikais tamstų širdingai pasakytas drąsus savanoriškas žodis visiems mums padės budėti ir dirbti.

Visų karių vardu aš sveikinu mūsų kariuomenės kūrėjus, dėkoju tamstos už viską, ką gero esate mūsų kariuomenei padarę, linkiu tamstoms geros sveikatos ir sėkmingo gyvenimo ir labai prašau daryti viską, kas reikalinga mūsų tautos ir valstybės pažangai, vienybei, laisvei ir saugumui.

Visi bendromis jėgomis kurkime šviesią ir gražią mūsų tėvynės ateitį. O jūs, kūrėjai savanoriai, stenkitės būti šviesiais žibintais mūsų jaunajai kartai, padėkite iškiepyti visam Lietuvos jaunimui savanorišką pasiryžimą ir dvasią, kad ateityje, jei tėvynė pareikalautų, atsirastų tūkstančiai naujų savanorių, pasiryžusių net garbingai žūti, kad tik mūsų Lietuva liktų laisva ir nepriklausoma.

Tegyvuoja kūrėjai-savanoriai, tegyvuoja garbės savanoris ir kūrėjas, pirmasis ir dabartinis Respublikos Prezidentas, Antanas Smetona.

sio mūsų Tėvynės laisvę, taip mes turėtume lenkti nežinomam iš vardo tautos gaivintojui, aukojusiam savo gyvenimą tautos sąmonei žadinti.

Šį mūsų džiaugsmingą sukakties minėjimą betgi temdo mintis, kad yra Lietuvos žemių likimo atskirtų nuo mūsų, kur mūsų tautiečiai tebekenčia priespaudą, kur lietuviškas darbas, kur tautinės sąmonės žadinimas tebėra smarkiai persekiojami. Kuo mes, laisvoje Lietuvoje būdami, galime padėti? Visų pirma savo stiprėjimu. Kiek čia pas mus kils krašto gerovė ir tvirtės mūsų tautinė dvasia, kils kultūros lobis, tiek mūsų nelaisvėje esančių tautiečių atsparumas didės. Taigi, saugodami ir gindami tas gėrybes, kurių esame įsigiję laisvėje, tikėsime dar geresnio rytojaus visai savo tautai, nors kažin kokių pavojų rastųsi, stengsimės būti visu kuo ir visur pajėgesni. Kas gera buvo praeityje, tai gerbkime, kas pikta — meskime šalin. O jums, savanoriai kūrėjai, ginklo draugai, linkiu ir toliau tvirtai stovėti savo žodyje.

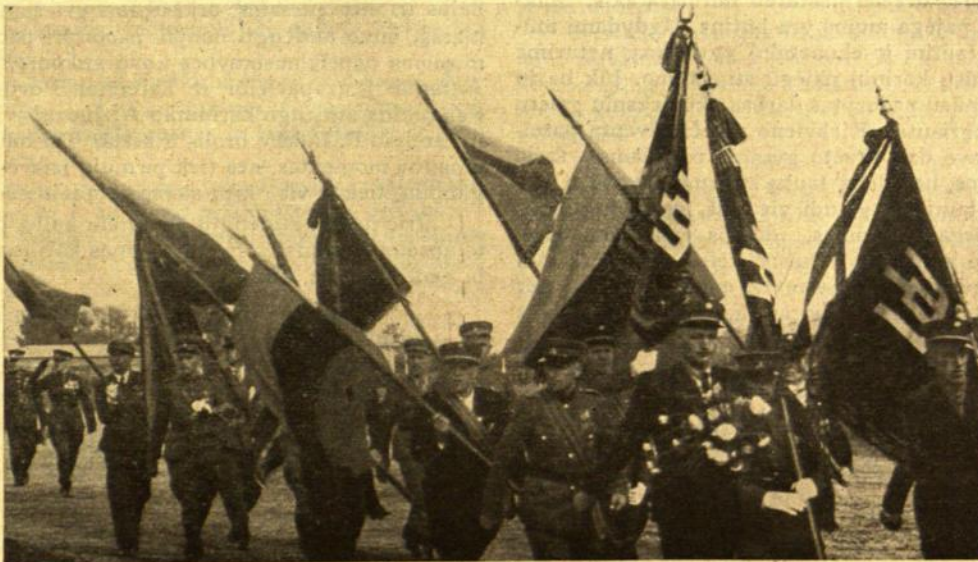
Pirmasis savanorių kūrėjų kongresas

Savanorių darbais atkurta Lietuva, savanorių krauju ji apginta, savanorišku pasiryžimu statomi nepriklausomo gyvenimo rūmai, — tai nuotaika, kuria mūsų visuomenė pasitiko pirmąjį Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių kongresą. Toji nuotaika buvo gyvai juntama dar gerokai prieš kongresą, bet ji buvo ypačiai pakili kongreso išvakarėse, kai savanorių pulkai visomis susisiekimo priemonėmis ėmė plaukti į Kauną. Ir suplaukė arti 6.000 laisvės kovotojų, savo krūtines papuošusių garbės ženklais. Įvairi ir išoriniai marga savanorių masė: vieni jų dėvėjo tikrosios tarnybos karių uniformas, kiti buvo apsirengę kasdieniais darbo drabužiais, tretį buvo išsipuošę šventadieniškai, būrelis savanorių dėvėjo pirmąsias mūsų kariuomenės uniformas. Tačiau tie išoriniai margi savanorių pulkai liepsnojo ta pačia vieninga pasiryžimo, kovos ir Tėvynės meilės dvasia, kuri juose yra tokia pat galiną, kaip ir Nepriklausomybės kovų metais. Tai geriausiai liudija savanorių kūrėjų reagavimas į kiekvieną drąsų ir patriotinės minties kupiną pareiškimą kongreso metu.

Pats kongresas prasidėjo rugsėjo 7 d. Iš ryto savanoriai kūrėjai P. Vileišio aikštėje pakartojo rikiuotės pratimus, o tuojau po pietų visi susirinko į Kauno ažuolino Dainų slėnį. Į kongreso iškilmingą posėdį, didžiulėmis savanorių kūrėjų ovacijomis sutikti, atvyko Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, vyriausybės nariai, kariuomenės vadovybė ir visuomenės atstovai. Pirmąjį Garbės Savanorių Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną savanoriai kūrėjai savo rankomis, vainikais apipintoje kėdėje, atnešė prie posėdžio prezidiumo stalo. Iškilmingą posėdį pradėjo Savanorių Kūrėjų Sąjungos pirmininkas ats. plk. ltn. Gužas. Jis pasveikino Respublikos Prezidentą, vyriausybę ir kariuomenės vadovybę visų savanorių kūrėjų vardu, palinkėjo jiems ilgai vadovauti valstybei ir į garbės prezidiumą pakvietė: Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną, Seimo pirmininką inž. K. Šakenį, krašto apsaugos mi-

nistro pareigas einantį kariuomenės vadą b. gen. Raštikį, ministrus — inž. J. Stanišauskį, prof. J. Tonkuną, B. Masiulį, viceministrus — ats. plk. Giedraitį, K. Masiulioną, A. Drevinską, Kariuomenės Štabo viršininką b. gen. Čerlių, Kauno įgulos viršininką d. gen. Adamkavičių, Nepriklausomybės aktą pasirašiusius Valstybės Tarybos narius — J. Vailokaitį ir J. Smilgevičių, dim. d. gen. Bulotą, ats. b. gen. Čapliką, Šaulių Sąjungos vadą plk. Saladžių, Vyriausiojo Tribunolo pirmininką L. Ciplijauską, Kauno miesto viceburmistą ats. plk. Rusteiką, moterų organizacijų atstoves — V. Čerნიene, V. Lozoraitienę ir M. Galdikienę ir Nepriklausomybės kautynėse žuvusių dviejų savanorių motiną M. Kazlauskienę. Scenoje prezidiumo stalą apgaubė keliolika Savanorių Kūrėjų Sąjungos skyrių vėliavų.

Sąjungos pirmininkas ats. plk. ltn. Gužas tarė savanorių kūrėjų kongreso žodį. Apžvelgęs mūsų tautinio atgijimo ir Didžiojo karo laikus, sąjungos pirmininkas pažymėjo lietuvių tautos rimtą subrendimą nepriklausomam gyvenimui ir nepalaužiamą pasiryžimą iškovoti politinę valstybės nepriklausomybę. Čia pirmininkas pareiškė: „Paskelbtoji nepriklausomybė tai buvo idėja — didžios Laisvės idėjos vainikas, bet kaip kiekvieną idėją, taip ir ją, ant karo griuvėsių išdygusią, reikėjo jėga ir ginklu apginti nuo pašaliečių pasikėsimo. Todėl tautos vadų pastangomis buvo pakviesta visa tauta į Laisvės žygį — ginti paskelbtąją Lietuvos nepriklausomybę. Į kovos šūkį atsiliepė visas kraštas. Ir mes, savanoriai kūrėjai, to krašto vaikai, su ginklu rankose išėjome į kautynių lauką ginti tėviškę ir krašto laisvę. Visas kraštas sukruto ir griebėsi organizuoti kariuomenę, ir didžiausia energija bei atsідavimu teikti jai visokeriopą paramą. Aktingas ir dinamiškas buvo visas kraštas, ir visi lietuviai virpančiomis širdimis sekė mūsų ir visų kovotojų žygius. Kiekvienas šventos Lietuvos žemės kampelis, išvaduotas iš priešų, mus sutiko su džiaugsmu ir mūsų žygius lydėjo su maldomis ir ašaromis. Kovoje dėl laisvės ir Nepriklausomybės lie-

Savanorių kūrėjų vėliavos Tautos šventės iškilnių parade

tuvių tauta išlaikė egzaminus, nes čia ji, kaip susipratusiai tautai pridera, parodė, be srovių ir pažiūrų skirtumo, didelę dvasios vienybę ir ją pareiškė ne žodžiais, bet darbais, krauju ir pasiaukojimu. Tai šiandien naujoms kartoms liudija Lietuvos žemę puošią žuvusiųjų karių kapai, kryžiai — paminklai ir mūsų žygių istorija. Panevėžys, Zarasai, Ilukšta, Dauguvos krantai, Radviliškis, Širvintos, Giedraičiai ir visa eilė kitų vietovių vardų puošia, kaip deimantai, mūsų žygius ir pergalę, o maži kryželiai Lietuvos laukuose ant žuvusiųjų karių kapų ir karo invalidai savo žaizdų žymėmis liudija tos pergalės kainą“. Šioje vietoje sąjungos pirmininkas pažymėjo Laisvę apgynusios Lietuvos per 20 metų padarytą didžiulį pažangą visose srityse ir pareiškė: „Mes, savanoriai kūrėjai, kviečiame tautiečius, tautos gyvenimo pačios jaunystės metais, dvasiškai nesenti ir pabrėžtinai skatiname visus neužmigti ant laurų. Neužmirškime, kad kas nesiruoš ateičiai dinamiškai ir aktingai — tam nebus ateities. Todėl mes ir kviečiame visus patriotus sielotis Tėvynės dabartimi, o ypačiai jos ateitimi. Tik taip elgdami galėsime numatyti Tėvynei gresiančius pavojus, sugebėsime nubrėžti jos ateities geresnius kelius, paskatinsime pažangą ir surasime vis naujesnių priemonių ir kelių į gražesnę, vaisingesnę tautos gyvenimą“. Antroje kalbos dalyje Savanorių Kūrėjų Sąjungos pirmininkas pabrėžė visuomenės organizuotumo būtinumą, reikalą lietuviams labiau įsikurti versluose, visų tautos grupių didesnę susicementavimą bendram Lietuvos reikalui, teisės ir teisingumo dėsnį viešajame gyvenime, pasmerkė kalavijų ir pabūklų jėgos bandymus tarptautiniuose santykiuose ir iškelė visos lietuvių tautos pareigą stiprinti savo ginklo pajėgas. Čia sąjungos pirmininkas pabrėžė: „Medžiagiškai nepriklausomos, kultūriškai susipratusios, sustiprėjusios, gerai susitvarkiusios, susiorganizavusios tautos masės nepajėgs įveikti priešingos konkuruojančios ir gausesnės tautos. Prieš didesnių tautų atvirą agresiją būkime pasirengę ir ginklus tvirtai laikyti rankose. Niekam negrasome, bet savo laisvę apginti ir taikos vardan, nors ir pasenę, jei prireiks — karo nevengsime. Smurtininkų kėsinimąsi į mūsų laisvę atremsime savo krūtinėmis. Mes, savanoriai kūrėjai, kartą pažinę laisvę, vergais nebūsime; jei reikės — mokėsime dar kartą drąsiai pažiūrėti mirčiai į akis. Ginkluotoji krašto pajėga mums yra būtina. Ugdydami mūsų kultūrinį, tautinį ir ekonominį gyvenimą, neturime užmiršti ir mūsų karinių pajėgų stiprinimo. Juk be jų visas iki šiol mūsų padarytas darbas akimirksniu galėtų būti priešų sugriautas. Kiekvieno piliečio šventa pareiga atiduoti savo dalį krašto gynimo reikalams. Šalia karinės pajėgos, nedidelių tautų stiprumui ypačiai reikalinga visų tautiečių glaudi vienybė, geras ir gražus visuomenės organizuotumas, didelis susiklausymas, aukšta tautinė kultūra ir teise bei teisingumu paremta socialinė santvarka. Tokia tauta, prireikus, visa per trumpiausią laiką galės pavirsti kariuomene, o visas kraštas besiginančia tvirtove. Neramūs laikai ir neramių yra kaimynų. Racionalus tautos organizuotumas ir visuotinis tautos pasirengimas pavojams sutikti yra būtinos savisaugos priemonės. Todėl dar kartą primename, kad tenka visiems susirūpinti kiek galima daugiau praplėst visuomenės organizuotumą ir visame krašte sujungti jaunuomenės, sporto organizacijas į vieną racionalią, tikslingą krašto laisvės gynimo organizaciją, kuri būtų gerai susipažinusi su moderninių ginklų puolimo pavojais ir nuo tų pavojų gynomosi būdais bei tak-

tika. Ta organizacija, turėdama pakankamai reikalingiausių gynimosi darbui žinių ir kariuomenės pastangomis įgavusi treniruotės, pavojaus metu, ypačiai puolimo iš oro metu, būtų labai naudinga kraštui. Tam darbui savo pagrindais atitinka Šaulių Sąjunga, kuri ir turėtų būti šiąja prasme aktingiausia ugdoma“. Baigdamas savo kalbą, sąjungos pirmininkas pabrėžė, jog Laisvė ir Lietuvos gyvybė, mūsų tautos garbė ir gerovė, stipri ir sujungta etnografinė Lietuva — yra mūsų visų tikslas. Šioji sąjungos pirmininko kalba, dažnai pertraukiama kongreso dalyvių ovacijomis ir pritariamu, buvo tai savanorių kūrėjų išidėmėtinas žodis visuomenei.

Iškilmingojo posėdžio metu savanoriams kūrėjams gražią kalbą pasakė Respublikos Prezidentas Antanas Smetona. Prezidento kalbos metu buvo pagerbti visi nepriklausomybės kovose žuvusieji kariai. Respublikos Prezidento kalba, kuri buvo palydėta Tautos himnu, dedama skyrium pirmuose puslapiuose.

Krašto apsaugos ministro pareigas einąs kariuomenės vadas b. gen. Raštikis pirmiausia paskaitė Respublikos Prezidento aktą, kuriuo už nuopelnus Lietuvai visa eilė savanorių kūrėjų apdovanojama Vytauto Didžiojo ordino įvairiais laipsniais ir to ordino medaliais. Kariuomenės vardu pasveikinęs savanorius kūrėjus, b. gen. Raštikis pasakė kalbą, kurią dedame atskirai.

Kongreso proga savanoriai susilaukė per 200 sveikinimų iš visų mūsų organizacijų, įvairių pažiūrų žymiųjų tautos veikėjų. Tai buvo visų vieningas pareiškimas savo pagarbos ir meilės Lietuvos laisvės kovotojams. Paskaičius visus sveikinimus, kongreso iškilmingas posėdis buvo baigtas.

Išvykus Respublikos Prezidentui ir aukštiesiems svečiams, netrukus savanoriai kūrėjai išsirikiavo į pulkus ir atžygiavo į Vytauto Didžiojo muziejaus sodelį. Savanorių kūrėjų vėliavos apsupo Nežinomojo Kareivio kapą. Čia pat netrukus išsirikiavo karo invalidai. Gretimose Duonelaičio gatvėje išsirikiavo kariuomenės daliniai. Į muziejaus sodelį atvyko kariuomenės vadas ir kariuomenės vadovybė, organizacijų atstovai. 1 pėst. D. L. K. Gedimino pulko delegacija ir prisirinko tūkstantinės minios žmonių. Iš muziejaus bokšto nuskambėjus trimto garsams, orkestrams griežiant gedulingą maršą, buvo atidengti naujai pastatyti paminklai pirmosioms nepriklausomybės kovų aukoms: karininkui Antanui Juozapavičiui ir kareiviui Povilui Lukšui. Paminklus atidengė karininko A. Juozapavičiaus sesuo ir kareivio P. Lukšio brolis ir sesuo. Tai buvo labai jaudinantis momentas, nes tiek pirmųjų laisvės kovų aukų giminių, tiek ir visų kitų akyse spindėjo ašaros.

Prie naujai atidengtų paminklų kalbą pasakė krašto apsaugos ministro pareigas einąs kariuomenės vadas b. gen. Raštikis, kuris pareiškė:

Rugsėjo 8-tosios dienos šventės išvakarėse, šventės, skirtos senovės Lietuvos didingai praeičiai paminėti, susirinkome į mūsų tautos šventovę Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį dviem tikslais: pagerbti Nežinomąjį Kareivį, o per jį ir visus žuvusius kovose dėl mūsų tėvynės laisvės ir nepriklausomybės, ir atskirai pagerbti per nepriklausomybės karą kautynių lauke žuvusius pirmuosius dabartinės mūsų kariuomenės karius — pirmąją karininkų auką buvusį I-ojo pėstininkų pulko vadą karininką Antaną Juozapavičių ir pir-

mąją kareivių auką Kėdainių apsaugos būrio būrininką Povilą Lukšį.

Tuo būdu mes linksmąją rugsėjo 8-tosios dienos šventę šiandien pradėdame gedulingąja dalimi. Ar tikslu? Taip, visiškai tikslu. Kiekvieno Lietuvos piliečio švenčiausioji ir viena iš pirmųjų pareigų yra dėkingumas ir pagarba visiems tiems, kurie mums nepriklausomybę iškovoję, pirmiausia žuvusiems toje kovoje.

Per ilgus nelaisvės metus mums švietė didingos Lietuvos kunigaikštijos praeities žibintas, kuris buvo dideliu akstinu pabusti ir per kovą eiti į naują laisvą gyvenimą, vėl atstatant savo laisvą ir nepriklausomą valstybę. Bet kiekviena kova reikalauja aukų. Ir mes jų tikrai nesigailėjome ir dėjome visuose tos kovos frontuose: kariniame, politiniame, kultūriniame ir kituose. Čia palaidoto Nežinomojo Kareivio kaulai simboliškai jungia visas mūsų aukas plačiaja to žodžio prasme, todėl ir Nežinomojo Kareivio kapas yra vieta, jungianti visus mus, nežiūrint tikiybinių, politinių, ideologinių ir kitų skirtumų ir įsitikinimų. Čia visi mes lenkiames didžiai tautos aukai; iš čia visi mes semiamės naujų jėgų tolesnei kovai už tautos ir valstybės nepriklausomybę, laisvę ir pažangą. O tų jėgų visiems mums, ypatingai šiais neramiais laikais, labai ir labai reikia.

Energingo karo muziejaus viršininko gen. Nagevičiaus iniciatyva ir rūpesčiu šiandien Nežinomojo Kareivio kapas pasipuošė dviem naujais paminklais žuvusiems mūsų kariuomenės kariams Juozapavičiui ir Lukšiui. Tai buvo pirmosios aukos kautynių lauke iš tarpo tų žmonių, kurie 1918 ir 1919 metais pirmieji pasiryžo laisvu noru patatyti savo gyvybę pavojun, kad iškovotų 1918 metų vasario mėn. 16 dieną paskelbtą atstatomą Lietuvos nepriklausomybę, ir kurių didelė dalis ir šią valandą susirinko čia pagerbti žuvusius draugus. Tai yra mūsų kūrėjai savanoriai.

Šie du nauji paminklai kartu su kitais bylos mums ir mūsų aniams, kaip reikia savo tėvynę mylėti ir ją ginti, ir ragins mus bendram visos tautos ir valstybės labai nebijoti aukoti viską, net gyvybę.

Šia proga aš sveikinu čia susirinkusias Juozapavičiaus ir Lukšio gimines. Garbė jums, davusiems mūsų kariuomenei ir tautai Lukšį ir Juozapavičių.

Naujų paminklų iniciatoriams, autoriams, statytojams ir to darbo prižiūrėtojams dėkoju.

O dabar su dideliu susikaupimu pagerbkime visus žuvusius už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę.

Garbė jiems!

Gedulo maršui skambant, kariuomenės vadovybė, Karininkų Ramovė, savanoriai kūrėjai, šauliai ir kitos visuomenės organizacijos prie paminklo žuvusiems dėl Lietuvos laisvės, prie naujai atidengtų A. Juozapavičiaus ir P. Lukšio paminklų padėjo vainikus ir gėlių puokštes.

Į susirinkusias minias prabilo Savanorių Kūrėjų Sąjungos pirmininkas ats. plk. lt. Gužas. Tai buvo savanorių kūrėjų pareiškimas prie Nežinomojo Kareivio kapo, tai buvo savanorių kūrėjų testamentas:

1. Amžinai laisva Lietuva tebūnie visų lietuvių aukščiausiasis siekimas, ir tesaugo ją, kaip didžiausią

brangenybę, visa tęstinė lietuvių tauta visomis galiomis.

2. Vienybėje tautos jėga! Vienybėje stiprina meilė aukštesiems tikslams, o aukštesnio tikslo už Tėvų Žemės Laisvę mes žemėje nežinome. 1918—1920 sunkių kovų už išsilaisvinimą iš vergovės metai tebūnie visiems lietuviams šventos Tėvynės meilės, susiklausymo, vienybės ir nuoširdaus bendradarbiavimo pavyzdžių pavyzdys.

3. Visi esamų ir būsimų mūsų visuomenės srovių bei grupių socialiniai siekimai tebūnie persunkti grynų patriotizmu, o politinių kovų aistras tereguliuoja išmintis, gera valia ir skaidri Lietuvos meilė.

4. Dalis mūsų brolių lietuvių dar kenčia svetimųjų priespaudą. Tebūnie kovojama visais ginklais už išsilaisvinimą visos mūsų tautos etnografinėse jos ribose.

5. Nuoširdžiai trokštame, kad lietuvių tautoje amžinai klestėtų aukšta šeimos ir visuomenės doryvė, grynas teisingumas ir tikra meilė darbui, nes be šių elementų negali būti stiprūs nepriklausomos valstybės pamatai.

6. Gražios, saulėtos, nuostabiomis legendomis ir karžygių garbės vainikais apipintos mūsų Tėvynės laukai, miškai, pievos, kaimai ir miestai turi daug kartų pagražėt. Mes šaukiame kiekvieną Lietuvos žemės sūnų ir dukrą su meile, be paraginimų, kiekviena proga atiduoti savo duoklę Tėvynei, iš peties dirbti ne tik savo, bet ir jos gerovei, laimei ir garbei.

7. Jūra yra milžiniškas laisvos valstybės gerovės veiksnys. Įsistiprinimui savajame pajūryje jokia lietuvių auka niekuomet nebus per didelė.

8. Tautų taika — žmonijos idealas. Bet gi mažosios tautos pasaulio taikai negraso. Tuo tarpu jų pačių saugumui visuomet bus pavojaus, kol tautų tarpe taikos idealas netaps pasiekta realybe. Tatai liečia ir mūsų šalį. Todėl kiekvienas lietuvis ir kiekviena lietuvė turi būti visiškai parengti savo valstybės laisvei ginti ir už ją mirti. Nuo lopšio iki mokyklos teatlieka čia savo didžią pareigą Motina, mokykloje — mokytojas, o už mokyklos sienų — kariškai kultūrinės organizacijos ir kariuomenė.

9. Kiekvienas Lietuvos pilietis ir pilietė visomis savo išgalėmis, moraliai ir materialiai turi remti nepriklausomybės sargyboje nuolatos budinčią mūsų kariuomenę, atiduodant tinkamą savo duoklę krašto gynimo reikalams.

10. Tebūnie amžinai kūrenama prie Nežinomojo Kareivio kapo ugnis, kaip nenutrūkstamos tautos gyvybės ir didžio heroizmo simbolis, o tos vietos, kuriose gindami Tėvynės Laisvę žuvo priešų kulku pakirsti geriausieji Lietuvos vaikai, tebūnie tautai amžinai šventos.

— Žuvusiųjų savanorių ir savo vardu mes skelbiame didžiausią panieką tokiam Lietuvos žemės sūnui ar dukrai, kas bet kokiomis aplinkybėmis atsisakytų švenčiausių žmogaus teisių laisvai ir nepriklausomai gyventi, arba bet kuria kaina parduotų priešui nors ir mažiausią savo Tėvynės reikalą!

Šiuos testamentinio pobūdžio savanorių kūrėjų pareiškimo žodžius lydėjo Tautos himnas, o Laisvės Varpas galingai skambėjo garbingam žuvusių atminimui. Pro Nežinomojo Kareivio kapą ir pro naujuosius pirmųjų Laisvės aukų paminklus netrukus pražygiavo kariuomenė. Po šių iškilmių visi savanoriai kūrėjai su savo vėliavomis perėjo per miestą. Minių minios žmo-

Jaunųjų karių ir kovų veteranų gretos įspūdingajame parade

Šiomet rugsėjo 8 d. įvykusios Tautos šventės iškilmės ir kariuomenės paradas ypačiai skiriasi iš anksčiau buvusiųjų. Šiomet plačiau, negu paprastai, pasirodė mūsų jaunoji kariuomenė, o greta jos tąjį gražųjį parado įspūdį padidino ir savanorių kūrėjų kongreso dalyviai, suskirstyti į keturis pulkus. Savanoriams kūrėjams, žinoma, jau trūksta to tvirto žingsnio, kurį žengiant žemė drebėtų, statomo pėdo dūžis orą skeltų, ką matome pas jaunuosius mūsų karius. Metų amžius, apie 17 metų praleistas civilinis gyvenimas ir kasdieniniai darbo rūpesčiai juk visa tai palengva išdildo, tačiau savanorių kūrėjų dvasia, ryžtingumas ir entuziazmas iki šiol tebėra tas pats, kaip ir 1918 — 1920 metais. Jie savotiškai nuteikė žiūrovus, ypačiai jaunimą. Juk tai Nepriklausomybės kovų veteranai, matę šilta ir šalta dėl savo krašto laisvės, iškentę visus apkasų vargus ir drąsiai žiūrėję mirčiai į akis. Kiekvieno jų krūtines puošia mažiausiai po du medalius, o daugelio ir daugiau — Vyčio kryžiai ir kitokie garbės ženklai. Ant kairiųjų rankovių užsiūti savanorių kūrėjų tradiciniai tautiniai trikampiai irgi savotišką vaizdą sudaro. Pagal drabužį ir išvaizdą marga minia, bet ženklai visų tie patys — garbingųjų kovų atsiminimai. Pas kai kuriuos savanorius kūrėjus pastebėjau ant rankovių dar senuosius 1919 m. pradžios tautinius trikampus su savo buvusių dalių antspaudais. Pasirodo, kai kurie tuos trikampus dar iki pat šių laikų išsilaikė, kaip atminimą, ir pirmajam savo kongresui panaudojo. Vieno tokių savanorių kūrėjų paklausus paaiškino, kad jis savo trikampį tebelaikęs nuo kareivio Prano Eimučio laidotuvių. Vykstant į laidotuves, jiems išdavę naujus trikampus. Grįžę iš kapinių, naujuosius pasidėję, o senuosius baigę sunėšioti.

Iki 10 val. Kauno gatvės mirgėjo žygiuojančia kariuomene ir savanoriais kūrėjais. Kartu visomis gatvėmis traukė į karo aerodromą ir gausingi visuomenės būriai — organizuoti, o dar daugiau neorganizuota minia. Visus traukė tasai didingasis paradas, apie kurį jau iš anksto buvo kalbama. Kiekvienas norėjo jį pamatyti. Vyriausybės ir diplomatų tribūnoje susirinko vyriausybės nariai, Seimo prezidiumo nariai, aukštieji karininkai, užsienio valstybių pasiuntiniai Lietuvai, aukštieji valstybės pareigūnai ir visuomenės atstovai, ir

nių, užtvenkusių Kauno gatves, savanoriams kūrėjams kėlė ovacijas.

Antrosios kongreso dienos rytą savanoriai kūrėjai, išsirikiavę pulkais, išžygiavo į kariuomenės parada karo aviacijos aerodrome. Pakeliui ties Laisvės alėjos ir buvusio Ukmergės plento kampu, prie papuoštų vartų, juos pasitiko Kauno miesto viceburmistras ats. plk. Rusteika, kuris miesto vardu pasveikino savanorius kūrėjus ir pareiškė džiaugsmą, kad laikinoji sostinė buvusį Ukmergės plentą gali pavadinti Savanorių prospektu. Čia pat įvyko naujojo prospekto krikštynos, to prospekto, kuriuo anais metais iš Kauno daugiausia savanorių išžygiavo į kovų laukus. Neveltui tad prie naujojo prospekto vartų buvo užrašas: „Savanorių prospektas — mūsų laisvės kelias“.

Savanorių kūrėjų pasirodymas kariuomenės parade sukėlė nepaliaujamas audras ovacijų. Jiems kelias

specialiai paruoštoje vietoje sustojo užsienio karo atašės Lietuvai.

10 val. 30 min. parodos aikštėje prie paruošto altoriaus prasidėjo iškilmingos pamaldos, kurias laikė arkivyskupas - metropolitas Skvireckas. Jam asistavo vyr. kariuomenės kapelionas kan. Sabaliauskas, dek. kun. Kapočius ir kt. Giedėjo Įgulos bažnyčios choras; griežė karinis dūdų orkestras.

Po pamaldų Respublikos Prezidentas Antanas Smetona ir krašto apsaugos ministro pareigas einąs kariuomenės vadas b. gen. St. Raštikis, d. gen. Adamkavičius lydimi, karietoje apvažiavo išrikiuotas kariuomenės dalis, šaulius ir savanorius kūrėjus. Respublikos Prezidentas su kiekviena karių, šaulių ir savanorių kūrėjų dalimi pasisveikino. Grįžęs į specialiai paruoštą vietą, Respublikos Prezidentas A. Smetona tarė šį žodį:

Praėjusio vasario 16 diena buvo mūsų Tautos iškilmingai atšvęsta, kaip diena, kurią Lietuvos Taryba Vilniuje, Gedimino sostinėje, kur iškūrė lietuvių atgimimo židinys, prieš 20 metų paskelbė Lietuvą nepriklausoma atsikūrusia valstybe. Po tos vasario iškilmės įvairiose vietose ir įvairiomis progomis mūsų tėvynainiai džiūgaudami minėjo tą didžią laisvės apsisprendimo sukaktį. Šiandien, rugsėjo 8 dieną, švenčiame antrą tautos šventę, įsteigtą Vytauto Didžiojo metais ir skirtą garbingai praeičiai atsiminti. Dvidešimties metų laisvos, atgimusios Lietuvos tarpas yra tokios praeities dalis, dar labai arti tebejaučiama ir susilaukusi visų mūsų ypatingo dėmesio.

Vytautas Didysis buvo genialus lietuvių tautos vadas ir karys. Su jo vardu rišama ir senovės Lietuvos didybė. Jis mums paliko išmėgintą tiesos dėsnį, kad šalies laisvė įgijama, apsaugoma ir apginama kalaviju. Taigi šiandien mes reiškiamo pagarbą lietuvių ginklo galią, kūrėjams didingą jų praeitį, grąžinusiai jiems laisvę ir saugojančiai jų laimingą ateitį. Žinodami, jog kariuomenė yra tikriausias gimtojo krašto nepriklausomybės laidas, mes ją mylime ir ją visur užjaučiame. Tą meilę sutvirtino ir dosnus mūsų visuomenės aukojimas Ginklų Fondui. Šios šventės iškilmė didina savo dalyvavimu mūsų savanoriai kūrėjai. Mes itin

buvo klojamas gėlėmis, daugelio žiūrovų akyse vėl pasirodė ašaros, o visus apėmė viena ir ta pati mintis — Lietuva galinga ir ji niekadoms nežus! Patys savanoriai kūrėjai tokiu karštu jų priėmimu buvo taip pat giliai sujudinti. Jie, pražygiavę parade, patys atidžiai stebėjo mūsų kariuomenę ir pareiškė didelį pasitenkinimą jos pajėgumu, pažanga ir nuolatiniu stiprėjimu.

Iš karo aviacijos aerodromo savanorių kūrėjų pulkai grįžo į Parodos aikštės paviljonus, čia pasivaišino, pasidalino įspūdziais su savo ginklo draugais, lankė Kauno kultūros įstaigas, gėrėjosi miesto išaugimu ir džiaugėsi vispusiška Lietuvos pažanga. Vieni jų tos pačios dienos vakare, kiti kiek vėliau vėl traukiniais, autobusais ir garlaiviais iškeliavo į savo sodybas, miestelius ir miestus kupini gražiausių įspūdzlių, sustiprinta ir atnaujinta savanoriška dvasia, tikėdamiesi ateityje susirinkti mūsų tikrojoje sostinėje, kiekvieno savanorio siekimų viršūnėje — Vilniuje.

džiaugiamės turį progos pamatyti juos šią valandą su kariuomene ir šauliais šioje aikštėje žygiuojant. Mūsų laisvoji Tėvynė sparčiai žengia gerovės keliais. Žymus ir mūsų ginklo pajėgos ūgis. Sava vidurinė ir aukštoji karo mokykla yra paruošusi aktyviai tarnybai ir atsargai eilę jaunų karininkų. Įvedus priverčiamą visuotinį jaunuo- menės praeauglio mokymą, gaunami šviesesni kareiviai. Kariškai apmokytų vyrų susidarė apstinga atsarga. Ir mūsų krašto apginklavimas nuolat gerėja. Tokia mūsų kariuomenės pažanga džiuginama mus visus ir ypatingai savanorius kūrėjus, galinčius geriausiai palyginti, kokia ji anuomet buvo ir kokia yra dabar.

Daugumas kareivių negalite atsiminti nepriklausomybės kovų, nes jūs dar maži vaikai tuomet tebebuvote. Todėl laimingi esate šiandien matydami čia aikštėje savanorius, savo žygiais pelniusius Lietuvos ginklui garbę. Jums lieka pareiga aukštai ją laikyti ir didinti savo rimtu kariniu pasirošimu. Nepamirškime, kad stipresnį ir pavojus mažiau teliečia.

Kiekviena dabartis tampa praeitimi. Rūpinkimės, kad apie ją mūsų būsimo kartos galėtų pasakyti, jog ji buvo garbinga.

Sveikinu kariuomenę, šaulius ir savanorius kūrėjus, sveikinu Vytauto Didžiojo ordino kavaliarius ir linkiu, kad šie sukaktiniai metai, atgavinę mūsų atmintyje garbingų tautos vadavimo žygių paveikslą, būtų visiems pastiprinimas tikėjimo, kad mūsų Tėvynės rytojus yra galimas dar gražesnis ir kad bus ilgainiui jos pasiekta, ko ligšiol nebuvo įstengta pasiekti.

Po Respublikos Prezidento kalbos buvo sugriežtas Tautos himnas. Kariuomenė, savanoriai kūrėjai ir šauliai, pagerbdami savo Vyriausiąjį Vadą, sušuko valio.

Prasidėjo paradas, visų laukiamas gražiausias iškilmų momentas. Pirmiausia pro tribūną, kurioj stovėdama paradą sekė ir jį priėmė Vyriausias visų ginkluotų pajėgų Vadas Respublikos Prezidentas Antanas Smetona, tvirtu žingsniu praėjo Karo Mokykla, pėstininkai, ryšininkai, kiti daliniai ir šaulių kuopos. Pagaliau patraukė gausingi ir ilgai nusitęsę savanorių kūrėjų pulkai, pirmą kartą pasirodą tokiam parade. Karius ir savanorius kūrėjus minia sutiko ir praleido ovacijomis, šaulės, skautės, moksleivės, jaunaliutuvės ir kitos moterys apibėrė gėlėmis arba žygiuojantiems jų puokštes įteikdavo.

Savanoriai kūrėjai, praėję pro tribūną, kiek toliau buvo sulaikyti, kad galėtų pamatyti mūsų moderniąją dabartinę jaunąją kariuomenę. Praėjus savanoriams kūrėjams, tuoj pradudėjo artilerija, pralėkė šaunieji mūsų raitininkai: gusarai, ulanai, dragūnai ir teritoriniai dragūnai. Paskui pradėjo šliaužti mūsų karinės mašinos: priešlėktuviniai pabūklai, prožektoriai, garsiagaudžiai ir kt. prietaisai; tankeliai, šarvuoti automobiliai, sunkvežimiai su pontonais ir kt. mašinos. Ore sudūzgė gražiai išsiskleidę 63 karo lėktuvai. Viskas atrodė didingai ir entuziastiškai nuteikė minią ir Nepriklausomybės kovų veteranus. Čia ir žilstantieji kovų arai nebesugebėjo išsilaikyti viešai nepareiškę savo entuziazmo. Pairo jų pulkų gretos ir kiekvienas, lyg pajaunėjęs visos 20-čia metų, veržėsi į prieką pamatyti modernios savo kariuomenės, šaukė kiekvienam daliniui

valio, mojavo kepurėmis ir nuoširdžiai džiaugėsi. Iš daugelio lūpų teko girdėti žodžius: „Ot, kad mūsų laikais visa tai būtų buvę, šiandien nebeturėtumėm jokių teritorinių ginčų, Vilnius nebūtų patekęs svetimiečiams!“

Paradą užbaigė įvairių organizacijų vėliavų eiseną. Entuziastiškai nusiteikusi minia pradėjo skirstytis iš aerodromo, tačiau Aleksoto ir Kauno gatves vėl iš naujo užtvindė, kad dar kartą galėtų pamatyti ir praleisti grįžtančią kariuomenę ir savanorius kūrėjus. Ir grįžtant kariai ir savanoriai kūrėjai buvo apdovanojami gėlėmis.

Miestas buvo pasipuošęs vėliavomis, namai iliumnuoti ir langai įvairiai papuošti paveikslais ir gėlėmis. Vakare Dainų slėnyje gyventojams nemokamai buvo pakartota misterija „Laisvės žygis“, kuri šventės išvakarėse buvo rodyta savanoriams kūrėjams. Ažuolyne skambėjo dainos, į dangų skrido raketos, šviesos efektai mirgėjo ir buvo šokami tautiški šokimai. Aplamai, šiemet Tautos šventė ypačiai entuziastiškai ir gražiai praėjo, palikusi ilgai neužmirštamų įspūdžių. Pamatėme savo jaunąją dabartį — dabartinės kariuomenės pažangą ir taip netolimąją praeitį — Nepriklausomybės kovų vyrų gretas.

Savanoriams kūrėjams

Sveiki, vyrai, savanoriai!
Sveiki, dvasios milžinai.
Aukštyn galvas kelkit, broliai,
Nes yr džiaugtis kuo nūnai!

Štai jau dvidešimtis metų —
Jubiliejus Lietuvos,
Štai jau dvidešimt sukako,
Nepriklausomos, laisvos.

Nepamiršot Jūs nė vienas
Tos istoriškos dienos,
Kai sukaustę dvasią plienu,
Vykot ginti Lietuvos.

Tėvai, broliai ir seselės
Suspaustomis širdimis,
Jus lydėjo gint šalelės,
Toms pačiomis mintimis.

Gimtą žemę pabučiavę,
Kas su ginklu, su žirgu,
Vykot pelno neskaičiavę,
Nei pavojų nei vargų.

Jūs Tėvynę gynėt, kūrėt
Laisvės pagrindu tvirtu,
Džiaugdami šį šiandien žiurit,
Kad jūs darbas neveltui.

Jei Tėvynei būt pavojus,
Kiltų debesys iš kur
Kaip ją ginti, savanoriai,
Būsit pavyzdžiu visur.

Tegu amžiais šūkis veikia
Savanoriškos tiesos:
Nuo visokio priešo reikia
Ginti laisvę Lietuvos.

Sveiki būkit! Tegyvuoja
Mūs kariuomenė sena!
Tegyvuoja mūs miestai
Savanorių Lietuva!

Kariuomenės manevrai

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiais įvyksta kariuomenės rudens manevrai. Apie pačią manevrų eigą bus galima kalbėti tik tada, kai manevrai pasibaigs. Dabar, kol jie tebevyksta, tegalima pasisakyti tik apie jų esmę ir organizaciją.

Kai tik nuo laukų ūkininkai nuvalo javus ir kariuomenė negali padaryti nuostolių, tada visų kariuomenių vykdomi manevrai. Patogiausias laikas rudenį. Būna ir žiemos manevrai. Jie trunka trumpiau, nes oro sąlygos daugiau varginančios.

Jau nuo pat rugpiūčio mėn. skaitome svetimoje spaudoje apie kitų valstybių rengiamus, labai didelio masto, manevrus, kuriuose dalyvauja ne tik būtiniosios tarnybos kariuomenė, bet kartu pašaukiami ir atsarginiai. Žinoma, šiuo intensyvaus pasirengimo metu ir telieka patikrinti išmoktus dalykus manevrų lauke. Manevruojančios kariuomenės bando naujus ginklus, juos pritaiko kovos laukui, patikrina organizaciją ir naujus kovos būdus. Dabartinės kariuomenės, kaip žinome, turi pasigaminusios daug techninių priemonių, jas pritaiko ir patikrina jų galimumus manevrų lauke. Taip, manevruoja didžiosios, manevruoja ir mažosios valstybės, ir kiekviena pagal savo išgales patikrina karinį krašto parengimą.

Kartais išgirstame iš visuomenės neigiamų atsiliepimų apie manevrus. Esą, jie daug kainuoja ir galėtume apsieiti be jų. Šioji nuomonė visiškai klaidinga, nes jei valstybė turi kariuomenę, ją kariškai rengia ateities netikėtumams, tai negali apsieiti be manevrų, be tų lėšų, kurios duoda valstybei ne nuostolį, bet naudą. Juk pasigailėta maža suma manevrų išlaidoms, gali skaudžiai atsiliepti pavojaus metu, kada kariuomenę reikėtų išvesti į kovos lauką, o ji dar nebūtų patikrinta, parengta.

Tačiau su šia nuomone jau kas kartą pradėdama vis daugiau apsiprasti, pradėdama suprasti, kad krašto likimo sprendimas priklauso to krašto ginklui ir vieningam visos tautos pasirengimui. Jau dabar manevrų metu matome aktyviai dalyvaujant ir visuomenę. Tie rajonai, kur vyksta manevrai, tą laikotarpį tiesiog švenčia, seka kariuomenės veiksmus, gėrįsi jos pajėgumu, išstvermingumu ir sumanumu. Taigi, dabar manevrai neįneša blogų minčių ir nepalieka blogų pasekmių, bet suartina visuomenę su kariuomene ir tikina, kad toji pajėga manevrų lauke sudaro tą krašto saugumą, kuris reikalingas valstybės bei tautos egzistencijai.

Į manevrus ūkininkai atvyko patalpininkauti savo pastotėmis

Todėl ir mūsų kariuomenė kas metai išeina į karinį poligoną, į manevrus, kad pasitikrintų savo jėgas, ir kas randama bloga pataisyti ir vis daugiau tobulinti.

Šiais metais manevrai prasidėjo rugsėjo 12 d. Aukštaitijoje ir tęsis kelias dienas. Manevrų vadovas — kariuomenės vadas b. gen. Raštikis. Vadovavo štabo viršininkas — kariuomenės štabo viršininkas b. gen. Černius. Manevruojančioji kariuomenė suskirstyta į mėlynuosius ir raudonuosius. Mėlynujų pusėje dalyvauja viena pėst. divizija su priklausančiomis kitomis ginklų rūšimis: artilerija, kavalerija, inžinerija, aviacija ir kitomis. Be to, mėlynujų pusėje dalyvauja ir šauliai. Mėlyniesiems vadovauja III pėst. divizijos vadas b. gen. Reklaitis, jų vyriausias tarpininkas — b. gen. Musteikis.

Raudonųjų pusėje dalyvauja taip pat viena pėst. divizija su aukščiau minėtomis ginklų rūšimis, tik raudonųjų pusėje nėra šaulių. Raudoniesiems vadovauja II pėst. divizijos vadas d. gen. Adamkavičius, jų vyriausias tarpininkas — b. gen. Vitkauskas.

Visos kariuomenės vyriausias manevrų tarpininkas — b. gen. Pundzevičius. Kariuomenės manevrų štabą sudaro visi kariuomenės štabo skyriai ir dalyvauja visų ginklų rūšių ir tarnybų viršininkai.

Jau nuo rugsėjo 10 d. dalys pradėjo žygiuoti į susitelkimo rajonus vykdyti joms skirtus uždavinius. Raudonieji iki IX. 12 d. vakaro susitelkė Siesikų rajone ir IX. 13 d. rytą pradėjo pulti mėlynuosius bendra šiaurės vakarų kryptimi. Mėlynieji, kad sulaukėtų raudonųjų puolimą, telkia savo jėgas, o kol galės pasireikšti jų pagrindinės jėgos, jie išmetė atskirą rinktinę, kuri iki IX. 12 d. vakaro susitelkė Ančiškės rajone ir nuo IX. 13 d. ryto pradėjo stabdyti raudonųjų veržimąsi aukščiau minėta kryptimi.

Kaip vyko operacijos — „Kario“ skaitytojus supažindinsime kitame numeryje. A. J.

DAINŲ ŠVENTĖ UKMERGĖJE. Lietuvos nepriklausomybės dvidešimties metų sukakčiai paminėti, rugsėjo 10—11 d. Ukmergėje buvo rajoninė dainų šventė, kurią surengė Lietuvos Muzikų Draugija, Vyriausiasis Komitetas Lietuvos Nepriklausomybės sukakčiai paminėti ir Ukmergės Rajono Dainų šventės Komitetas. Minėtų Komitetų iniciatyva dalyvavo suvažiavę iš įvairių Lietuvos vietų šie chorai: Anykščių, Daugailių, Giedraičių, Kauno „Maisto“, Kauno Vytauto kalno jaunaliutvių, Kauno Tvirtovės šaulių būrio, Kiviškių, Kybartų, Kriukų, Marijampolės, Obelių, Panemunėlio, Pandėlio, Panevėžio Katedros, Panevėžio „Dainos“ d.-jos, Panoterių, Pasvalio, Rokiškio, Skapiškio, Šančių, Šaulių s-gos, Tautienų, Telšių, Ukmergės bažnytinis, Ukmergės šaulių, Ukmergės Darbo Rūmų, Ukmergės jaunaliutvių, Ukmergės gimnazijos, Utenos bažnytinis, Utenos šaulių, Užpalių, Vabalninko, Veprių, Vilkaviškio jaunaliutvių, Vilkaviškio darbininkų, Dusečių, Garliavos ir Zarasų. Viso 38 chorai su 1.700 dainininkų. Dainų šventę globojo švietimo ministras prof. J. Tonkūnas, kuris ją ir atidarė.

Rugsėjo 10 d. buvo simfoninis koncertas. Po koncerto buvo chorų varžybos, tik nevisi chorai dalyvavo. Rugsėjo 11 d. buvo pati svarbiausioji šventės diena. Tą dieną pirmojo pulko aikštėje buvo iškilmingos pamaldos, dalyvaujant vyriausybės atstovams. Pamaldų metu giedojo jungtinis choras, muziko K. Kavecko diriguojamas. Po pietų Ukmergės pilialnyje buvo iškilmingas dainų šventės atidarymas. Po atidarymo buvo jungtinių chorų ir 1 pėst. pulko orkestro koncertai. Čia mažajam jungtiniam chorui dirigavo B. Budriūnas, o didžiajam jungtiniam chorui J. Motekaitis. Orkestrui dirigavo pulko kapelm. S. Kulikauskas. Koncertas pavyko kuo geriausiai. Dainos, daugumoj liaudies, galingai skambėjo ir visus puikiai nuteikė. Vakare gimnazijos rūmuose buvo religinės muzikos koncertas, kurio metu centrinis šaulių s-gos choras, Valstybės Radiofono orkestras, operos solistai: J. Augaitytė, Kučingis ir Bacevičius atliko Beethoveno oratoriją „Kristus Alyvų darže“. Koncertui dirigavo muzikas N. Martinis. Publikos buvo pilna ir koncertas puikiai nusisekė.

Kuopos didvyriai

(Žiūr. „Kario“ Nr. 36)

Iš mūsų žvalgų surinktų žinių atrodė, kad lenkai tuoj dar nepuls, nes jokio įtartino judėjimo nepastebėta. Deja, ši kartą mes apsirikome, nes vos tik ryto migla spėjo pranykti, tuoj pat prieš o vienas kitas sviedinys atšvilpė prie pat mūsų apkasų. Visi tuoj subruzd, nes žinojom, kad tai yra jų puolimo pirmieji reiškiniai. Žaibo greitumu telefonu buvo painformuota mūsų baterija ir abu fronto sparnai. Kuopos vadas vyr. ltn. Gelgermanas nuolatos per žiūronus žvalgo prieš o pusę ir įsakinėja kareiviams pasiruošti. Nors ši rytą likom ir be pusryčių, tačiau valgis niekam nebebrūpėjo. Mūsų artilerijai nieko neatsakius, nustojo šaudę ir lenkai. Po trumpo pertraukos vėl prabilo prieš o artilerija, bet ši kartą sviedinius pasuko kiek kariau, kurie krito toli nuo mūsų apkasų. Tuoj pat pasipylė ir prieš o šautuvų ugnis. Lenkai tuoj, kaip migla, kilo iš apkasų ir pradėjo pulti. Ilgais perbėgimais didelės jų voros sparčiai slinko į mus. Mes tuoj paleidom šautuvų ir kulkosvaidžių ugnį. Gražiai matėm, kaip mūsų šūviai neina niekais. Nors savo ugnimi kartais ilgiau palaikome prieš o priploję prie žemės, tačiau pakilusieji, kaip apakinti, visu smarkumu vis dar veržiasi pirmyn.

Nors jau pirmosios jų voros netoli mūsų, bet iš apkasų nesiliauja ritėsi vis papildomieji. Mūsų artilerija kažkodėl visai nutilo. Nors kulkosvaidžiai ir veikė be kliūčių, tačiau vadas dar kartą per žiūronus apžvalgęs, įsakė pradėti tvarkingai trauktis. Mes atsišaudydami traukiamės. Lenkai pradeda mums lipti ant kulnų. Pasitraukę apie kilometrą, gauname įsakymą vėl apsikasti ir jau atgal daugiau nė žingsnio. Bematant įsitvirtinam ir laukiam tinkamo momento paleisti ugnį. Staiga nusiminėm, kai pasigedom pačių narsiausių savo draugų, o jų tarpe ir Jurgio Baltrušio. Niekas neabejojom, kad ši kartą šie drąsuoliai pateko nelaisvėn arba žuvo. Su jais buvo dingęs ir vienas sunkusis kulkosvaidis. Dėl tos priežasties mūsų dvasia būtų buvusi gerokai palaužta, jei ją nebūtų sustiprinusi mūsų artilerija, kuri staiga čia pat po mūsų ausimis, beveik apkurtindama, pragariškai sugriovė iš visų keturių pusrankų. Nors ir gerokai krūptelėjom, bet tuoj pat atsigavom ir visų veidai linksmai prasiblaivė. Tuoj supratome, kad kai mes traukėmės, tai mūsų artilerija sąmoningai nepajudėjo atgal nė žingsnio ir už tai dabar mes buvome atsidūrę visai netoli savo pabūklų. Matyt, baterijos vadas tam tikrais sumetimais laukė patogios progos, kurią dabar tik išnaudojo. Mūsų pabūklai subaubė ir antrą kartą, ir taip lyg įsiutę sviedinius siuntė į prieš o pusę.

Priešas, užuot puolęs, dabar lyg ir sumišo. Mes iš apkasų savo šautuvine ugnimi taip pat pradėjom trukdyti prieš o slinkimą pirmyn. Mūsų kulkosvaidžiai, nors trumpomis serijomis, puikiai ir be kliūčių šaudė. Jau kai kam mūsų norisi kilti iš apkasų ir pasileisti į prieš o, bet vadas sulaiko. Gražiai matyti, kai lenkai dar vis nesulaikomai šliaužia pirmyn ir jau atrodo, kad durtuvų kautynės neišvengiamos. Tuoj sublizgėjo ant mūsų šautuvų durtuvai, o kai kas pasiūpinėjo ir savo pašonėje kabančias rankines granatas. Mūsų baterija staiga pradėjo leisti savo sviedinius visai arti, kurie

maišė žemes beveik pirmose prieš o eilėse. Nepaliaujamai griovė ir prieš o artilerija, kurios sviediniai veltui ieškojo mūsų apkasų ir baterijų. Jau, rodos, iš tikrųjų, durtynės bus neišvengiamos, ir mūsų kariai jau atsikabino nuo diržų granatas. Bet staiga, žiūrim ir savo akimis netikim — lenkai bėga atgal. Visi jaučiame, kad ne mūsų ugnis sukėlė priešui tokią paniką. Bet ilgai nesvarstydami šios priežasties, tuoj šokome iš apkasų ir priešui neleisdami atsikvėpti, pasileidom pirmyn.

Mūsų artilerija vis dar sėkmingai apšaudė bėgantį prieš o. Staiga išgirstame kiek dešiniau gerai veikiantį kulkosvaidį. Iš pradžių nesuprantame, kas dedasi, kieno ir kam yra pavojingas toks jo pašėlęs tarškėjimas. Bet dar kiek prieš o paviję pamatėme, kad prie pat Trakų—Aukštadvario vieškelio yra mūsų vyrai, kurie tik ką buvo dingę su savo kulkosvaidžiu. Jie buvo atlikę didelį darbą: ne kas kitas, o tik jie, beveik pasilikę prieš o užnugary, tinkamu momentu savo taikliais šūviais sukėlė prieš o eilėse paniką ir išgelbėjo mūsų padėtį. Mes iš džiaugsmo bėgome pasveikinti mūsų kovos didvyrius, bet čia pat priėmė nuleidom galvas... pamatėm ant paties kelio gulintį ir kraujuose paplūdusį mūsų Jurgį Baltrušį. Mūsų įnirtę kulkosvaidininkai, lyg ir nieko nejausdami, kad mes esame vėl drauge, į prieš o baigė leisti paskutinį šovinių kaspiną. Vėliau nusibraukęs nuo kaktos prakaitą, vienas kulkosvaidininkų pasakė, kad Jurgis dar gyvas. Baltrušis tuoj vietoje buvo perrištas ir gabenamas į ligoninę, tačiau pakelyje mirė.

Mūsų įnirtę kariai prieš o persekiojo tol, kol, pagaliau, visai jį sunaikino. Daug jų liko nukautų ir sužeistų, o daugeliui pavyko išlakstyti po miškus. Kurie suspėjo pasislėpti pas atskirus ūkininkus, tie buvo paimiti į nelaisvę. Tarp kitų belaisvių, vienas buvo žydėlis, kuris, gal būt, buvo ištikimiausias lenkų karininko pasiuntinys. Jis buvo rastas kovos lauke prie savo karininko lavono ir žuvusįjį buvo užklojęs savo miline. Pasikukčiodamas verkė. Esą, tai žuvo jo ponas, kuris buvo jam geresnis už tikrąjį tėvą. Taip verkiantį žydėlį, drauge su kitais belaisviais, nugabeno į Aukštadvarį.

Lenkų belaisviai, manydami, kad ir lietuviai, kaip jie, mėgsta belaisvius apiplėšti, kai kurie jau patys pasiūlė savo geresnius drabužius „mainyti“. Mūsų kariai belaisviams paaiškino, kad mes iš belaisvių atimame tik ginklus, bet ne drabužius. Iš pradžių lenkams atrodė, lyg ir neįtikinėtina, bet kai vėliau įsitikino, kad iš tikrųjų, jie nebus apiplėšti, tai jautresnieji susijaudinę net apsiašarojo. Mūsų kariai belaisvius ne tik neapiplėšė, bet dar pamaitino savo riebia ir skania vakariene. Belaisviai pastotimis buvo nugabenti į Aukštadvarį. Kelionei dar gavo po pusę kilogramo lašinių, ir toliau buvo vežami į artimiausią geležinkelio stotį. Vėliau Aukštadvario komendantūros kariai mums paaiškino, kad mūsų belaisviai tiek buvo patenkinti mūsų elgesiu, kad iš džiaugsmo kai kurie, sėdėdami pastotėje, mėgino mūsų kariais padėti lietuviškas dainas dainuoti.

A. V.-vis

NARŠIŲJI VYRAI

Atrėmė tris priešų puolimus

Viršila Juozas Beržinskas gimė 1897 m. spalio 7 d. Alytaus apskr., Jezno miestelyje, darbininkų šeimoje.

1918 m. pasklidus žinia, kad organizuojasi Lietuvos kariuomenė, Jezno klebonas kun. Galaunė pasikvietė iš Alytaus porą karininkų, kad jie paaikšintų gyventojams Tėvynės gynimo reikalus. Gruodžio 29 d. į Jezną atvyko karininkai Žemaitis ir Pošiūnas. Jiems išaiškinus Lietuvos nepriklausomybės tikslus ir kovą dėl jos, daug jaunuolių tą pačią dieną įsirašė savanoriais. Rytojaus dieną trimis rogėmis 25 vyrai su daina, kas kokį ginklą turėdami, išvyko į Alytų. Buvo norinčių ir daugiau tą dieną važiuoti, bet visiems negauta pastočių. Jie išvyko vėliau. Atvykus į Alytų, visi nužygiavo į 1 pėst. pulką. Naujai atvykusieji buvo priskirti 2 kuopos vadui kar. Žemaičiui.

Nors 1 pėst. pulkas jau turėjo išleidęs vieną mokomiečių laidą, bet kasdien atvykstant naujų savanorių, dar trūko kadro. Kuris tik vyras atrodė sumanesnis, gerai mokėjo ginklą valdyti, buvo skiriamas viršininku. Beržinskas nuo pat pradžios pasižymėjo šiomis ypatybėmis. Persikėlus pulkui į Ukmergės rajoną, jį paskyrė į 2 kulkosvaidžių kuopą skyrininku.

1919 m. gegužės 17 d. 2 kulk. kuopos 1 būrys gavo įsakymą išvyti iš Taujėnų bolševikus. Anksti rytą mūsiškiai pradėjo pulti. Prislinkę arti priešų, paleido kulkosvaidžių ugnį. Bolševikų pusėje kilo panika. Be tvarkos dalimis ėmė bėgti. Netrukus ir likusieji turėjo pasitraukti. Taujėnus užėmė mūsiškiai.

Vakare Beržinskas su savo skyriumi išėjo žvalgybon. Kiek pažygiavus sutemo. Tačiau žvalgai nenusimena, žygiuoja toliau. Už miško uždėjo kažin kokius karius. Greit buvo pasiūsti kareiviai patikrinti. Patirta, kad ten buvo bolševikai. Skyrininkas Beržinskas, nelaukdamas kol priešas juos pastebės, įsakė apšaudyti. Tuojaus iš šautuvų ir kulkosvaidžio pasipylė ugnis. Bolševikai, netikėtai užklupti, sumišo ir išlakstė.

Po daugelio mums sėkmingų kautynių ties Paberžė, bolševikai pradėjo mus pulti. Mūsiškiams padėtis pasidarė nemaloni. Reikėjo trauktis. Bet ir traukiamasis buvo sunkus, nes priešas smarkiai puolė ir nebuvo kur greit pasislėpti. Grėsė pavojus patekti į nelaisvę arba ir visiškai žūti. Beržinskas laiku pastebėjo susidariusią padėtį, šiek tiek pasitraukė ir įsakė būriui kryžmai priešų paleisti ugnį. Tuojaus sutratėjo kulkosvaidžiai, pasipylė liepsnų liežuviai. Nors priešas smarkiai veržė-

si, bet būrio kulkom „pavaišintas“, susilpnėjo ir sustabdė puolimą. Kuopa tuo laiku susitvarkius pasitraukė.

— Užimant Zarasus, — sako Beržinskas, — tiesiog nuostabiai likau sveikas. Nes priešų buvo kelis sykus daugiau ir visi gerai įsitvirtinę. Norint bet kiek pajudėti pirmyn, reikėjo jų kulkosvaidžius pulti. Nežiūrint į tai mūsiškiai juos nugalėjo ir paėmė Zarasus.

Nuo Zarasų iki Daugpilio priešų taip pat teko vaišinti ugnimi. Kaunantis ties Kalkūnais, Beržinsku su keliais kareiviais grėsė pavojus patekti į nelaisvę, nes jau buvo apsupti. Jie paslaptingu būdu kulkosvaidžiu prasiskynė sau kelią per bolševikų eiles ir laimingai išspruko iš priešų nagų.

Ties Radviliškiais Beržinsku buvo skirta su pionieriais išardyti geležinkelio bėgius. Nors žemė buvo labai įšalus ir netoli stovėjo priešas, jie greit iškasė duobę ir vykusiai atliko uždavinį. Išardė bėgius grįžo prie savųjų. Po to bermontininkų fronte Beržinskas dalyvavo iki kautynių pabaigos.

1920 m. liepos mėn. 1 pėst. pulkas pradėjo žygiuoti pirmyn. Beržinskas su savo būriu dar kariavo ties Varėna, Perlojum, Marcinkonim ir kitur. Reikia pabrėžti, kad Beržinskas, nežiūrint į tai, jog dalyvavo visuose frontuose ir visad puldavo pirmasis, tačiau nebuvo sužeistas.

Aprimus šūviams, Beržinskas, nors ir nebaigęs mokomosios kuopos, bet kaip sumanus vyras, buvo paliktas kariuomenėje liktiniu. Tarnavo iki 1924 m. kovo mėn. Paleistas į atsargą viršilos laipsnyje. Grįžęs namo, kaip savanoris kūrėjas, savo tėviškoje gavo 13 ha žemės. Šiam ūky ir dabar gyvena.

Apdovanojant psk. J. Beržinską Vyčio kryžiumi, apdovanojimo lape šiaip rašoma apie jį: „1920 m. spalio 4 d. kautynėse su lenkais ties Perlojaus m. būrininkui v. psk. Juozui Beržinskui buvo įsakyta ginti tiltą per Mereščankos upę. Beržinskas tris kartus atmušė lenkų veržimąsi per tiltą ir kai, pagaliau, lenkai stipriai jėga perėjo upę ir pradėjo suplikti mūsų, v. psk. Beržinskas skubiai užėmė patogią poziciją ir, sulaukęs priešų supimą, leido tvarkingai pasitraukti savųjų grandinei ir kulkosvaidžiams“.

Vand. Junaitis

Laiškas Redakcijai

Prašau neatsisakyti įdėti šį mano laišką.

Aš, 1937 metais rašydamas savo atsiminimus į „Savanorių Žygių“ I tomą, užvardintus: „Pirmos kariuomenės dienos“, 62 ir 67 puslapiuose padariau dvi stambias klaidas, t. y. ten, kur atspausdinta „karininkas Mačiulis“, jo vietoje turi būti „karininkas Milašius“ (dabar ats. pulkininkas leitenantas), o vietoje „Vincas Dovydaitis“, turi būti „Pijus Dovydaitis“ (dabar majoras). Už šias klaidas minimus ponus karininkus ir skaitytojus labai atsiprašau.

Dimisijos majoras dipl. teis. Vincas Sruoginis

MOKYKLA IR KARIUOMENĖ

Kai savanoriai kūrėjai žygiavo

Sustoja jis ir ilgai ilgai tyli. Susimąsto. Jis mato į vakarus smingančią saulę, ilgesingai palydi jos paskutinius spindulius. Tada jis ramus ir susikaupęs grįžta namo, kur nauji darbai, naujos pareigos jo kasdien laukia.

Šiandien jis į laukus nebeišėjo. Nebeišėjo ir tiek. Tačiau kokia tada sunki ir niūri atrodė diena. Ir saulė tartum nebešvietė, tartum nepastebėta dingo už horizonto, nukeliavusi pas kitus žmones, jiems džiaugsmą ir laimę nešdama.

Kambarys sutamsėjo. Ir tos knygos, tie amžini jo draugai ir drauge ginklas tartum augti pradėjo. Tikrai — jis pamatė, kai knygos pačios atsivertė, ir lyg iš užbutos pilies atsivėrusios durys staiga išleido banguojančią žmonių jūrą.

Tie žmonės kažkur bėgo, skubėjo.

Jis įsiklausė. Iš tikrųjų, dabar jis aiškiai išgirdo siaubingai grasinantį ginklų žvangesį, išgirdo kovos šauksmus.

Rytuose staiga nušvito. Tik ne saulė ten tekejo ir ne ji naują rytųjų žmonių skelbė. Ne. Tai žemiška ugnis liepsnojo, kaskart vis labiau plisdama, kaskart vis didesnius plotus užgriebdama. Aplink gaisrą šmėkliškai bėgiojo žmonės, šaukė, kažkur skubėjo.

Nepažįstama ranka, tvirta ir galinga ranka staiga jį sugriebė ir sviedė prie pat ugnies.

— Žiūrėk! — nuūkavo tolimas nepažįstamas balsas.

Jis dairėsi. Jis tik matė, bet nesuprato. Jo galva svaigo pragariškame chaose, kur skardžiai ginklai žvangėjo, kur gaisrai plėtėsi ir dundėjo visa žemė, visas pasaulis.

— Namо... Paleiskite, — jis sudejavo. Jį nukrėtė šiurpas, jis pats nesuprato, kodėl čia taip siaubinga, kodėl žmonės, lyg šešėliai bėgioja, kodėl girdėti klaukus šauksmai ir kodėl tų šešėlių veiduose mirtis išpausta.

Nesuprato. Klausiti norėjo. Bėgti norėjo.

Tada, perrėkdamas visą triukšmą, atsiliepė nežemiškai galingas balsas.

— Jaunuoli, bailų tave matau! Nepasiryžęs dar esi gyvenimo kovai! Nesugebi tu šiandien drąsiai pakelti galvą ir žvilgterėti akis į akį su mirtimi. Ji tave siaubu krečia. Tu, matau, gyventi nori, nori siekti kažkokių idealų, bet tavo širdis, kaip gaila, tokia smulkutė ir negalinga...

Nuleido jis galvą. Lyg susigėdino, lyg susimąstė. Tilo ir aplink siautė garsai.

— Nebailys aš esu, Tik pasaulio paslaptys man nesuprantamos — sujudėjo jo lūpos, o garsas perkūnais trenkė.

— Nebailys? Girdėjote? Jis nebailys! Tat kodėl tu nematei tau atvertosios didžiausios paslapties, kodėl tu nematei tikrosios gyvenimo kovos, kur žūtimi galima laimėti. Kodėl tu neįsiziūrėjai į tų šešėlių veidus ir kodėl tie bruožai tau nieko nepriminė?

— Kas jie buvo? — gėdingai paklausė.

— Tai — žmonės. Išėjė į mirties laukus, kad tau gyvenimą ir laisvę galėtų duoti. Tu jų nepažinai?

Jaunuolis tylėjo.

Jo galva sviro, jis jautė, koks tą valandą jis buvo nedėkingas ir mažytis, pamiršęs tūkstančius, pamiršęs juos, nepasveikinęs jų, neprisidėjęs prie jų žygių ir drauge nešokęs laisvės kovon.

Į širdį brovėsi piktas prikaišiojimas, ir širdis liūliavo nusiminimu.

Staiga skardus balsas. Lyg orkestras griežtų.

Iš tikrųjų, jis pakėlė galvą. Knygos gulėjo užverstos, tylios ir ramios. Gatvėje švietė saulė. Ja žygiavo minios žmonių, o pryšakyje skardėjo orkestro garsai.

— Savanoriai eina! Savanoriai!!!

Taip buvo gatvėje girdėti.

Jis nebetvėrė. Jis staiga išbėgo gatvėn ir godžiai žiūrėjo į pracinančiųjų veidus.

Dieve, juk tai matyti veidai! Jis ilgai žiūrėjo. Taip, tai matyti veidai. Taip, tie patys bruožai, išpaudę į save kovos pergales raukšles, išpaudę mirties nugalėjimo žymes.

Jis priėjo arčiau. Dar godžiau žiūrėjo į veidus.

Staiga vieno žvilgsnis nukrypo į jį.

Tada jis pažino! Pažino kažkur matytus veidus, kurie čia buvo visi brangūs ir pažįstami. Džiaugsmas juose švytėjo ir jaunuolio sielą apipynė nesuprantama laime. Jis žengtelėjo dar arčiau. Jis stovėjo prie jų, jautė jų kvėpavimą, jautė judančius raumenis.

Brangusis, — staiga sušnibzdėjo jo lūpos.

Nežinia, ar užgirdo žygiuoją savanoriai. Juk aplinkui tik valiaiviniai ir gelės skraidė. Aplinkui džiaugsmas ir pagarba mirtį nugalėjusiems ir laisvę atnešusiems teskardėjo. Ji valdė visų širdis, ji sujungė tūkstančius.

Jaunuolis matė gelės, jautė žmonių džiaugsmą. Jis gyvenimo džiaugsmu. Jis tik norėjo prieiti dar arčiau, jis norėjo paliesti savo rankomis paprastą švarką, jis norėjo, kaip relikviją, įsidėti į savo širdį tą tvirtą ir nepalaužiamą žvilgsnį, kuris nuolat budėjo ir budį laisvės sargyboje.

Staiga jis pagriebė vieno ranką. Prispaudė ją prie lūpų.

Paskui jis vėl įsimaišė į minią, su laime, su džiaugsmu, laikydamas savo širdyje naujai įgytą džiaugsmą, laikydamas tokį pat pasiryžimą budėti savo Tėvynės laisvės sargyboje.

O savanoriai vis ejo.

J. Jg.

Jaunieji vis su kariais

TAURAGĖS PRAD. MOKYKLA. Įraudusius nuo saulės ir vėjo linksmybų kareivių veidus stebi ir jais džiaugiasi visi žmonės, o ypač jais gėrisi mažieji. Jie pamėgdžioja karišką eisną, stengiasi atspėti ginklo paslaptis ir žavisi galinga ir darnia karių daina. Vaikui kareivis yra mylimas asmuo ir vyresnysis draugas. Tauragės miesto vaikai yra laimingi, nes jie artimai pažįsta kariuomenę. Jie atsidėję stebi jos gyvenimą, darbą, pratimus ir, sužinoję šių pratimų kilnų tikslą — savo Tėvynės meilę, jie kariuomenę visa širdimi pamilo.

Lietuviui žirgas buvo visuomet taurusis draugas. Lietuvis žirgą mylėjo ir myli. Žirgas kalbėtė kalba apie jaunuolio pajėgumą ir drąsą savo Tėvynės gynimo reikale. Vaikai žino, kad ir kareiviai myli savąjį žirgą. Štai dėlko jie taip panoro būti dėkingi savam raitininkų pulkui.

Gegužės 15 d., Kariuomenės ir Visuomenės šventės proga, Tauragės miesto pr. mokyklos Nr. 1 mokiniai savo lešomis nupirko karabiną ir kardą, kuriuos tą dieną, drauge su pačių pagamintu aktu, įteikė dragūnų pulkui. Ginklų įteikimas vaikams pasiliko nenykstamo grožio atsiminimas.

VI skyr. mokinė V. Baužaitė prašė tėvelio, kad šis jai nupirktų kardą, kurį ji pati, drauge su visa mokykla įteikė tam pačiam pulkui. IV-to skyr. mažutė mokinė R. Miklaševičiūtė padovanojo auksinį, penkių rublių vertės, pinigą.

3-čio dragūno Geležinio Vilko pulko kariai vaikų dovaną įvertino giliai ir pulko vadas atsiantė šio turinio padėkos aktą:

3-čias dragūnų Geležinio Vilko pulkas reiškia didžią padėką už padovanotus vieną karišką šautuvą-karabiną ir kardą, kuriuos Jūs įteikėte pulkui 1938 m. gegužės mėn. 15 d. Kariuomenės ir Visuomenės Dienos proga Tauragėje. Ši dovana dar labiau Tamstas ir mus suvienys mūsų Tėvynės saugumo darbui. Mus gi karius, ši dovana skatins su dar didesniu pasiryžimu ugdyti savo jėgas ir dvasią garbingoms Lietuvos kariuomenės pareigoms.

Tokius pat aktus gavo ir mokinės Baužaitė ir Miklaševičiūtė. Šie aktai visuomet bus mokykloje po stiklu, kad juos matydami 600 mažųjų, visuomet būtų pasiruošę viską aukoti savo Tėvynei Lietuvai.

Už aktus Ponui Pulko Vadui ir visam pulkui mokinių vardu per „Kari“ m-los vedėjas p. K. Paulauskas nuoširdžiai dėkoja.

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

KARININKŲ PAKĖLIMAI. Respublikos Prezidento aktu šie karininkai pakelti į aukštesnį laipsnį: Iš pulkininko leitenanto į pulkininko: Jonas Andrašūnas, Adolfas Urbšas, Leonas Rubšys, Bronius Gertus; iš majoro į pulkininko leitenanto: Ignas Viršila, Juozas Pūrelis, Vladas Motieka, Pranas Matulis, Jonas Liorentas, Alojzas Banys; iš kapitono į majoro: Jonas Brizgys; iš leitenanto į kapitono: Jonas Babina ir iš jaunesniojo leitenanto į leitenanto: Kazys Špauskas.

APDOVANOTI VYTAUTO DIDŽIOJO ORDINAIS. Respublikos Prezidento aktu rugsėjo 8 d. šventės proga šie asmenys už nuopelnus Lietuvai apdovanoti Vytauto Didžiojo ordinu:

3-ju laipsniu — gen. št. plk. Vincas Žilys, ginkl. plk. dr. Pranas Lesauskis, int. plk. inž. Jonas Acus-Acukas, gen. št. plk. Boleslovas Jakutis, plk. Pranas Uogintas, int. plk. Vincas Butauskas, plk. Petras Dočkus, ginkl. plk. dr. inž. Juozas Vėbra, gen. št. plk. Kazys Grinius, plk. inž. Juozas Šimoliūnas, gen. št. plk. Vincas Kiršinas, gen. št. plk. Alojzas Valušis, gen. št. plk. Povilas Žilys, gen. št. plk. Izidorius Kraunaitis.

4-ju laipsniu — tsm. plk. ltn. Adolfas Lapšys, gen. št. plk. ltn. Mečius Stankaitis, int. plk. ltn. Vaclovas Šliogeris, gen. št. plk. ltn. Antanas Špokevičius, gen. št. plk. ltn. Jonas Šepetyš, san. plk. gyd. Juozas Stasiūnas, gen. št. plk. ltn. Karolis Dabulevičius, plk. ltn. Antanas Stapulionis, plk. ltn. Eduardas Tallat-Kelpša, san. plk. ltn. gyd. Vilius Bruzdeilinas, plk. ltn. Antanas Civinskas.

5-ju laipsniu — majorai: Mikas Repšys, Julius Šiurna, Aleksas Bartkus, Juozas Sakalauskas, kapitonai: Jonas Mišūnas, Kazys Šimkus, Bronius Salikas, Juozas Memėnas, Vladas Pioravičius, san. kpt. gyd. Vytautas Tupčiauskas, kapitonai: Vincas Venčkauskas, Robertas Berentas, Albinas Griškevičius, Juozas Zienius, Petras Šapronas, Vladas Grinevičius, kun. Vincas Abraitis ir civ. tarn. gyd. Ričardas Trum-pauskas.

Be to, Respublikos Prezidento aktu už nuopelnus Lietuvai apdovanoti dar šie asmenys Vytauto Didžiojo ordinu: **3-ju laipsniu** — ats. plk. Vaclovas Janavičius, ats. plk. ltn. Petras Gužas, ats. plk. ltn. Antanas Zubrys, kompoz. Juozas Tallat-Kelpša; **4-ju laipsniu** — ats. mjr. Petras Ruseckas; **5-ju laipsniu** — ats. ltn. Jurgis Kiaunis, dr. Ignas Skrupskelis, pil. Veronika Černienė, ats. ltn. Pranas Valaitis, dim. karo vald. Juozas Gudavičius, piliečiai: Jonas Kareckas, Jonas Liepinaitis, Klemensas Damašius, Feliksas Niaura, Stasys Butkus, Vladas Sabinčius, Petras Vanagas, Simonas Rapšys, Juozas Repšys, Pranas Kuodis, Balys Vegelis, Petras Šarkis, Petras Zymantas.

Be šių asmenų, dar apdovanoti už nuopelnus Lietuvai Vytauto Didžiojo 3-jo laipsnio ordinu inž. arch. Karolis Reisonas ir Prancūzijos karo dalyvių ir invalidų federacijos pirm. Henri Pichot ir D. L. K. Gedimino 4-jo laipsnio ordinu Jokūbas Frenkelis.

APDOVANOTI VYTAUTO DIDŽIOJO ORDINO MEDALIAIS. Respublikos Prezidento aktu už nuopelnus Lietuvai rugsėjo 8 d. šventės proga šie asmenys apdovanoti Vytauto Didžiojo ordino 3-jo laipsnio medaliu. Viršilos: Petras Bliudnikas, Juozas Baniulis, Jonas Tumas, Tomas Stašys, Juozas Mačiulaitis, Povilas Losinskas, Alfonsas Utkevičius, Jonas Domarkas, Vladas Ruzgus, san. vrs. Jonas Janonis, vet. vrs. Benas Jakubonis, vrs. Jeronimas Bruzauskas, vet. vrs. Feliksas Laukys, viršilos: Julius Keblys, Juozas Balkys, Petras Lileikis, Bronius Jasiūnas, vet. vrs. Stasys Vaitkūnas, viršilos: Tadas Mikionis, Stasys Krikščiūnas, Antanas Mockaitis, Kazys Šlekonis, Vladas Meleckas, Povilas Čemežys; puskarininkiai: Kazys Guoba, Rapolas Švalkauskas, Kazys Juknevičius, Jonas Trifonas, Antanas Uldukis, Zigmās Sinkėvičius, Viktoras Paulavičius, Juozas Venskavičius, Aleksas Židonis, Antanas Grigalavičius, Antanas Meškauskas-Leščinskas, Vladas Česnakavičius, Julius Bakšys, Antanas Procuta, Jonas Mikalauskas, Antanas Grinius, Andrius Kiseliaus-

kas, Adolfas Bikėnas, Aleksas Gedrimas, Oskaras Bedorfas, Kazys Stakėnas, Jonas Kleinsys, Vytautas Briedis, Vytautas Piepolis, Petras Petrauskas, Kazys Jonaitis, Kazys Broniukaitis, Petras Garbenčius, Antanas Rumša, Justinas Mažrimas, Justinas Dainys, Antanas Janonis, Kazys Valaitis, Jurgis Stelmokaitis, Valeras Petrauskas, j. psk. Viktoras Barantinskas, kariūnai grandiniai: Jonas Zerolis, Petras Leipus, Jonas Klivečka, Aleksandras Kondrackis, Antanas Lietuvnikas, aspirantai: Juozas Radziukynas, Alfonsas Ivanauskas, Jonas Krukis, Romualdas Medelinskas, Kazys Paltanavičius, Kazys Kecoris-Zupka, Rokas Tamošaitis, Vaclovas Gedvila, Matas Valeika, Apolinaras Pukas, Kazys Ambrozaitis, karo invalidai: Vladas Staskonis, Jonas Baranauskas, civiliniai tarnautojai: Viktoras Endzelis, Anelė Statkevičienė, Jonas Lukoševičius, Vincas Rasimavičius, Vladas Stankevičius, Alfredas Ukrinas, Aleksas Daugėla, Juozas Bazys, Stasys Grikevičius, Juozas Kreivėnas, Petras Stulgaitis, Mykolas Nekrošius, Kazys Paulavičius, Juozas Gurnys, Juozas Pociūnas, Jonas Vilčinskas, Vacys Filipavičius, Vincas Prascienis, Jonas Valiuga, Mykolas Čecys, Stasys Čepulis, Juozas Kūnevičius, Juozas Januševičius, Vladas Kazincas, Valerijonas Zgirskis, Leonas Skačkauskas, Juozas-Petras Krikštulis, Juozas Kniazys, Vytautas Rupas, Jonas Bagdonavičius, Juozas Chmeliauskas, Vladas Venclovas, karo invalidai: Jonas Sanda ir Antanas Dabašinskas. — Viso 112 asmenų.

Be to, dar apdovanota už nuopelnus Lietuvai Vytauto Didžiojo ordino 2-jo laipsnio medaliu 34 šauliai ir savoriai kūrėjai, to ordino 3-jo laipsnio medaliu — 110 šaulių ir savanorių kūrėjų ir Lietuvos nepriklausomybės medaliu — 31 asm.

MINISTRAS PIRMININKAS MARGENŲ PARADE.

Šiemet Klaipėdoje išpūdingiausiai, negu kada nors, buvo atšvęsta Tautos šventė. Margėnai joje gražiai pasirodė. Po pamaldų garbės kuopa pasitiko ministrą pirmininką Vl. Mironą prie gubernatoriaus rūmų. 12,30 val. pulko pratimų aikštėje buvo paradas, kuriame dalyvavo visa įgula, šauliai, organizacijos ir Nepriklausomybės karo dalyvių žydų būrys.

Ministru pirmininku pasisveikinus su parado dalyviais ir pasakius kalbą, 6 p. pulkui buvo įteikti ginklai: 10 s. kulkosvaidžių, paaugotų Klaipėdos Ginklų Fondo skyrėjas ir 10 šautuvų, nupirkto Nepriklausomybės kovose dalyvavusių žydų karių s-gos Klaipėdos skyrėjas.

Po to, parado dalyviai praėjo iškilmingu maršu pro tribūną, kurioje buvo aukšti svečiai.

Eisena užtruko visą valandą. Šauniai prašygiavo moko-moji, šaulių, s. kulkosvaidžių, minosvaidžių, ryšininkų kuopos jūrininkai, pravažiavo motorizuotas būrys ir riščia pralėkė gaubicų baterija. Pradėjus organizacijos žygiuoti, viršum parado aikštės sužė 45 karo lėktuvai. Klaipėdos visuomenė tokio parado dar niekad nebuvo mačiusi. Kariuose ir visuomenėje viešpatavo skaidri, džiaugsminga tautos šventės nuotaka.

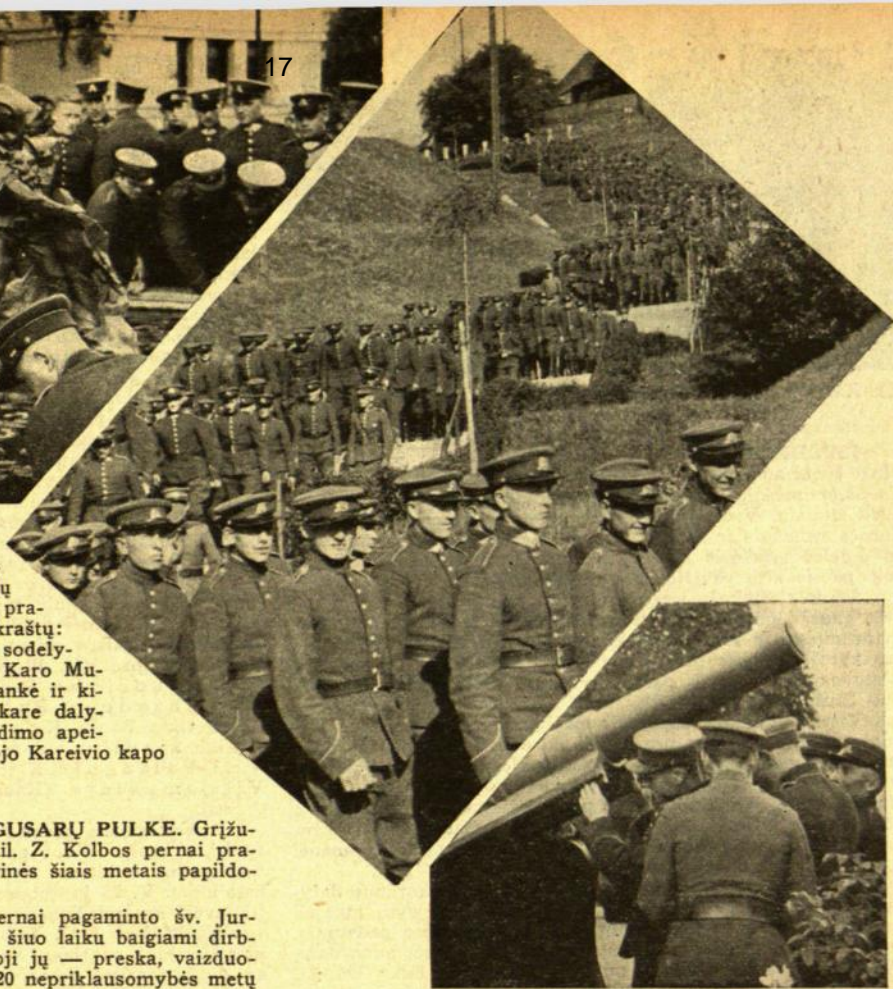
Gr. V.

P. L. P. KARO MOKYKLA. Rugsėjo 1 d. Karo Mokyklos 2-roji kadro kuopa tikrai nuoširdžiai atsisveikino su savo ligšioliniu kuopos vadu mjr. S. Urbonu, kuris dabar išvyko atsargon.

Rugsėjo 6 d. P. L. P. Karo Mokykla vėl turėjo progos pasidžiaugti gražia visuomenės dovana — Ekonominės Karių Bendrovės tarnautojai, besitartinančios Tautos šventės proga, įteikė Karo Mokyklai du karinius šautuvus, kuriuos priėmė 2-roji kadro kuopa. Padėkodamas už įteiktus šautuvus, Karo Mokyklos bataliono vadas plk. ltn. Šurkus pasidžiaugė, kad pirmieji lietuviškosios prekybos kūrėjai ir kartu taip artimos kariuomenės prekybinės organizacijos tarnautojai nepamiršta ir tikro lietuvių pareigų ir remia kariuomenės ginkluotąsias pajėgas. Ginklų įteikėjams Karo Mokykla sušuko valio. Kiekvieną ginklų priėmimo dalyvavusį karininką bei kariūną tarnautojai apdovanojo gėlimis (ir įteiktieji šautuvai buvo gėlimis papuošti). Už visa tai atsidėkodami, kariūnai pagerbė estradoje susirinkusius ginklų įteikėjus, praeidami pro juos tvirtu, kariūnišku parado žingsniu. J. Zonys

Viduryje: Ulonai, dragūnai ir teritoriniai dragūnai rugsėjo 9 d. Kauko gatve žygiuoja į Karo Muziejų susipažinti su jo eksponatais — mūsų praeitimi ir garbingomis kovomis. Iš kraštų: Tie pat raitininkai Karo Muziejaus sodelyje apžiūri fontaną ir patrankas. Be Karo Muziejaus, ši raitininkų ekskursija aplankė ir kitus Kaune esančius muziejus. Vakare dalyvavo Karo Muziejaus vėliavų nuleidimo apeigose ir uždėjo vainiką ant Nežinomojo Kareivio kapo

NAUJI MENO KŪRINIAI I GUSARŲ PULKE. Grįžsio iš Prancūzijos stipendininko dail. Z. Kolbos pernai pradėtos puošti 1 gusarų pulko kareivinės šiais metais papildomos naujais meno kūriniais.

Be kareivinės mūro sienoje pernai pagaminto šv. Jurgio — raitininkų globėjo paveikslu, šiuo laiku baigiami dirbti dar 4 nauji paveikslai. Didžiausioji jų — preska, vaizduojanti „Jaunąją Lietuvą“ su jos per 20 nepriklausomybės metų padaryta pažanga. Kitos dvi mozaikos vaizduoja pulko gyvenimą. Vienoje jų Kovos deivė su žirgais lekia į kovą. Paveiksle dar įdėtas pulko vėliavos šūkis „Nugalėsime ar mirsim“ ir įsikūrimo data 1919 m. Kitoje — Lietuvos žemėlapis su pažymėtomis pulko kautynių bei laimėjimo vietomis. Jame taip pat pažymėtos ir pulko šefo Jonušo Radvilos svarbesniosios gyvenimo ir darbo vietos. Prie žemėlapio stovis angelas ir deda ant jo vainiką. Trečioji mozaika — Vilniaus pilis ir Geležinis Vilkas. Visi meno kūriniai gan gražiai vaizduoja Lietuvos ir pulko istoriją.

A. G-nius

ATSARGINIŲ DOVANA SAVO PULKUI. Atlikusiems 3 dragūnų G. V. pulke karo pratimus, rugsėjo 4 d. poligone, III stovyklos karininkų ramovėje, atsargos karininkams buvo suruošta bendra atsisveikinimo vakarienė, į kurią buvo atsilankę kavalerijos viršininkas b. gen. Tallat-Kelpša ir kavalerijos štabo viršininkas gen. št. plk. Kraunaitis.

Atsargos karininkai, išvykdami iš pulko, sudėjo 130 lt. ir juos įteikdami pulko vadui prašė nupirkti pereinamąją dovaną geriausiai iš karabinų šaudžiusiems pulke eskadronui.

Psk. Kiseliauskas

KARO AVIACIJOS MOKYKLA. Rugpiučio 24 d., lėktuvo avarijos metu, Baltijos jūroje nuskenusio mok. lak. Vlodo Sruogio kūną žvejai sugavo apie 10 km nuo kranto — ties Nemerzate. A. a. Sruogio kūnas palaidotas Palangoje. Tai pirmasis sparnuotas lietuvis, sutikęs mirtį jūroje, prie jūros ir palaidotas. Į laidotuves buvo nuskridę keli karo aviacijos mokyklos karininkai, buvusieji jo auklėtojai ir instruktoriai.

— Rugsėjo 9 d. einas krašto apsaugos ministro pareigas kariuomenės vadas b. gen. Raštikis buvo atvykęs į karo aviacijos aerodromą padėkoti už gražų pasirodymą lakūnams ir mechanikams, dalyvavusiems Tautos šventės kariuomenės parade. Šis pirmas mūsų karo aviacijos gausus pasirodymas visoje mūsų visuomenėje sukėlė didelį susidomėjimą, nes ligi šiol dar niekas nėra matęs skraidant gražiai susirikiavusių tiek daug lėktuvų.

Alb. St-lis

ĮSIGIJO GRAŽŲ PAVEIKSLĄ. Tauragės įgulos pėstininkų ir artilerijos pulkų liktiniai puskarininkiai savo ramovei papuošti nupirko gražų, didelį tapytą paveikslą „Vytauto priesaika“, sumokėdami 230 litų. Be to, ramovės sienas puošia neseniai nupirkto Kauno vaizdų, k. a. Karo muziejaus, Kūno Kultūros Rūmų ir kt. dailios foto nuotraukos. Tokios pat nuotraukos puošia ir pėstininkų pulko kareivių klubo būstines.

Al. Sic.

ATOSTOGŲ METU IŠMOKO SKLANDYTI. 7 p. Ž. K. Butegidžio p. likt. psk. Juozas Stalioraitis šios vasaros atostogas praleido labai gražiai ir sveikai. Jis rugpiučio 15 d. įstojo į Nidos sklandymo mokyklą ir po dviejų savaičių grįžo įsigijęs A sklandytojo piloto vardą.

Kitais metais psk. Stalioraitis yra nusistatęs įsigyti B ir C laipsnius:

Al. Sic.

TAUTOS ŠVENTĖ IR PIRMOJI AVIACIJOS DIENA KĖDAINIŲ ĮGULOJE. Rugsėjo 8 d. Kėdainiuose, kaip ir visoje Lietuvoje, buvo švenčiama iškilmingai. Po iškilmingųjų pamaldų visi nužygiavo į vėliavos aikštę, kurioje buvo įguloje stovinčių dalinių ir visuomenės organizacijų paradas. Be to, ten pat truputį anksčiau vietos valst. gimnazijos moksleiviai iškilmingai įteikė kariuomenei ir šauliams paaukotus šautuvus. Bet bene pati įdomiausiaji tą dieną šventės dalis buvo po pietų čia surengta aviacijos diena. Reikia pabrėžti, kad iš viso ši aviacijos diena Kėdainiuose buvo pirmą kartą, todėl ir ja visų susidomėjimas buvo nepaprastas.

Visų nekantriai laukti brangūs svečiai — civilinė ir karo aviacija, reikia pripažinti, parodė labai gražių ir daugeliui dar nematytų įdomybių, kaip lėktuvo skridimas su „mirties kilpomis“, sklandytuvo išvilimas į padanges ir ten jo įvairiausių šturpio išdaigos, šokimas su parašiotu iš skrendančio lėktuvo, skraidymas rikiuotėje, ir, pagaliau, už tam tikrą atlyginimą visų lėkdinimas uždenguose lėktuvuose. Reikia pabrėžti, kad šiuo malonumu pasinaudojo nepaprastai daug kėdainiškių. Šią visą įdomią aviacijos dienos programą nemokamai žiūrėjo ir įgulos kariai.

Ek. Karių B-vės tarnautojai įteikė Karo Mokyklai du šautuvus

ISPŪDINGA ŠVENTĖ SEDOJE. Rugsėjo 8 d. Sedoje buvo švenčiama 20 metų Lietuvos Nepriklausomybės sukaktis. Iš artimesnių ir tolimesnių apylinkių suplaukė į Sedą apie 7000 žmonių. Visas miestelis nepaprastai gražiai buvo pasipuošęs vainikais ir iluminacijomis. Šventės pasisekimui turėjo didelės reikšmės susisiekimo ministro J. Stanišauskio, o taip pat ir kitų valdžios atstovų atvykimas.

Šventės iškilmės vyko šaulių sporto aikštėje, kur iš pat ryto gausiai pradėjo rinktis organizacijos, mokyklos, raiteliai, dviratininkai ir kiti. Susisiekimo ministras Stanišauskis savo pasakytoje kalboje plačiai apibūdino kultūrinę ir ekonominę Lietuvos padėtį. Taip pat pabrėžė savanorių kūrėjų nuopelnus Tautai.

Vietos ginkluotoms krašto pajėgoms remti skyriaus pirmininkas Plechavičius pranešime nurodė, kad sėdiškiai lakštais ir pinigais yra suaukoję krašto pajėgoms remti 5180 litų 60 ct., neskaitant tu sumų, kurias kai kurios įstaigos betarpiškai pasiuntė Ginkluotoms Krašto Pajėgoms Remti centro komitetui ir pirkto šautuvų. Be dabar paruoštų įteikti 17 šautuvų vietos šaulių būriui, jau anksčiau įteikta kariuomenei 3 šautuvai ir šauliams 8 šautuvai.

Ministras, grįžęs į tribūną, priėmė parąda, kuriamis dalyvavo, be organizacijų ir mokyklų, pirovėjai, sėjėjai, kūlėjai, rovejais, grebėjos; daug ūkininkų su įvairiais ūkio padargais, kuriais seniau dirbo savo numylėtą žemelę. Be to, buvo daug gyvųjų paveikslų iš baudžios ir okupacijos laikų bei šių dienų. Įvairiuose pasirodymuose ypačiai pabrėžtina senovės vestuvės, kurios buvo vaizdžiai ir gyvai atvaizduotos. Taip pat tautiški šokiai, patalkė, kūlėjai ir kiti.

V.

KLAIPĖDOS GELEŽINKELIEČIŲ ŠAULIŲ KUOPA. IX. 4 d. Klaipėdos geležinkelio šaulių kuopai buvo iškilmingai įteikta vėliava. Šventės iškilmės buvo vykdomos geležinkelio stoties aikštėje.

AUKOJAME UGNIAGESIŲ REIKALAMS. Šiomet, baigdami ugniagesių propagandos savaitę, Kupiškio savanorių ugniagesių d-ja surengė subuvimą su vaisėmis, į kurį buvo kviesti ir įgulos kariai-ugniagesiai. Tarp kitko, subuvime nutarta išgyti ir antras motorinis siurblys. Siurblio įsigijimo reikalams aukoti pasizadėjo ir kariai-ugniagesiai. Tad šiomis dienomis ir buvo Kupiškio savanorių ugn. d-jai įteikta karių pasizadėtoji 50 lt. auka.

P. Gelžinis

Gaisrų fronte. Rugsėjo 31 d. naktį Marijampolėje tarp įgulos kareivinių ir cukraus fabriko smarkiai degė apskrities savivaldybės lentų sandėlys ir stalių dirbtuvė. Dirbtuvėje miegojęs darbininkas žuvo liepsnose. Išgelbėta daug lentų. Gaisrą gesino miesto ir įgulos ugniagesių komandos, pastarajai vadovavo ltn. Gudaitis.

Rugsėjo 4 d. Klaipėdoje kilo milžiniškas gaisras cheminių produktų „Union'o“ fabrike. Gaisras sunaikino svarbiausiąjį fabriko pastatą su įrengimais. Šalutinius pastatus ugniagesiai išgelbėjo. Gesinimas buvo ypačiai sunkus, o ugniagesių darbas nepaprastai pavojingas, nes fabrike buvo daug įvairių cheminių medžiagų, didelė sieros rūkšties atsarga ir t.t. Gaisrą gesinti pradėjo paties „Union'o“ fabriko ugniagesių komanda (turi 35 vyrus, 1 motorinį ir 1 rankinį siurblių), tuojaus atvyko ir kitos komandos: miesto savival-

dybės (37 ugniagesiai, 2 autosiurbiai ir 6 motoriniai siurbiai), įgulos (45 ugniagesiai, 1 siurblys) ir celiuliozės fabriko (32 ugniagesiai, 1 siurblys). Gesindamas gaisrą miesto ugniagesys Maksas Borchertas smarkiai apdegė sieros rūkštimi ir naktį mirė miesto ligoninėje. Keli ugniagesiai ir darbininkai irgi nukentėjo ir gydomi. Gaisro nuostoliai labai dideli.

Rugsėjo 29 d. naktį Alytaus mieste, Jėzno gatvėje užsidedė N. Manasausko ir brolių 'Žmudskių' „Zemaitijos“ lentpiuvė ir malūnas. Ugnis plėtėsi greitai, nes buvo sausas oras, be to, ir vėjas buvo vidutinio stiprumo. Vyriausiasis lentpiuvės pastatas sudegė, nukentėjo buvusios ten mašinos. Nuostolių apie 41.000 lt., turtas apdraustas Valst. Draudimo įstaigoje. Kiti trobesiai ir medžiaga išgelbėti. Gaisrą gesino Alytaus miesto ir II-oji įgulos ugniagesių komandos.

Gaisrų gesinimas 1937—1938 m. Per X kariuomenės ugniagesių veiklos metus, nuo 1937 m. birželio 16 d. iki 1938 m. birželio 15 d. provincijos įgulos ugniagesių komandos buvo šaukiamos į gaisrus 19 kartų ir išbuvo gaisruose 62 valandas, Kauno įgulos komandos buvo šaukiamos į gaisrus 17 kartų ir išbuvo gaisruose 43 valandas, be to Kauno įgulos ugniagesių inspektorius buvo iššauktas į gaisrus ir kitas nelaimes 27 kartus ir išbuvo gaisruose 47 valandas. Iš viso per metus buvo 63 iššaukimai, darbo valandų 152, t. y. 6¼ paros. Teko gesinti 4 gaisrus savo rajonuose (3 Kaune ir 1 Marijampolėje), visi gaisrai buvo nedideli, gesinimui sunaudota tik 3 darbo valandas. Įgulos miestuose ir jų apylinkėse gesinta 37 gaisrai, civilinei valdžiai prašant kariuomenės pagalbos. Iš didesnių gaisrų minėtini: 1937. VI. 19/20 šėduvoje, Panevėžio aps., VII. 20. Skaruliuose, Kauno aps.; VIII. 22 d. Ilguočių km. Radviliškio vls., Šiaulių aps.; IX. 29/30 Pabaraudos ir Paraseinių kaimuose, Raseinių aps., X. 10 Ūkio Banko Kaune; 1938. I. 19/20 Abramsono linų fabriko Šiauliuose; V. 7 Kupiškėje, Panevėžio aps.; V. 11. Palangoje, Kretingos aps.; V. 25 Volpės lentpiuvės Viliampolėje (Kauno priemiestyje). Išbūta gaisruose val.

Miškų gaisrų gesinta 4, gesinimas užtruko 29 valandas (9 iššaukimai). Šiuos gaisrus, (be kariuomenės ugniagesių) teko gesinti ir kitiems kariuomenės daliniams, labiausia 1 inž. batalionui. V. 25 jo kuopos buvo nuvežtos specialiu traukiniu į Praveniškių geležinkelio stotį. Tos pačios dalies daliniai buvo iššaukti ir 1937. XII. 11 d., kai Šančiuose (Kauno priemiestyje) sugriuvo Kauno miesto savivaldybės statomas autobusų garažas. Bemaž visus gaisrus teko gesinti su miesto civilinėmis ugniagesių komandomis: savivaldybių, savanorių draugijų, šaulių sąjungos būrių, geležinkelių stočių ar skautų draugovių. Per gaisrus kariuomenės ugniagesių komandose buvo lengvai sužeisti 4 eiliniai.

KUPIŠKIO ĮGULA — ROKIŠKIO FUTBOLŲ KOMANDA 4:2. Rugsėjo 4 d. Kupiškio įgulos karių futbolo komanda savo aikštėje žaidė draugiškas futbolo rungtynes su Rokiškio futbolo komanda (RFK). Rungtynes laimėjo kariai 4:2 (1:2).

P. Gelžinis

KLAIPĖDOS SPORTO APYGARDOS ŠAUDYMO RUNGTYNĖS. IX. 3—4 d. d. pulko šaudykloje buvo Klaipėdos sporto apygardos šaudymo rungtynės iš karių šautuvų, kuriose dalyvavo: KSS, policijos klubo Klaipėdos skyrius ir XX rinktinės „Šaulys“.

Individualiniame šaudyme laimėjo: I — ltn. Guzikas, surinkęs 234 taškus, II — j. psk. Juodydys (policijos tarnautojas, dabar pašauktas pakartoti karo pratimų) su 228 tašk., III — ltn. Miliauskas su 227 tašk. ir IV — ltn. Kačergius su 226 tašk.

Geriausius rezultatus atskiromis padėtimis pasiekė: gulom 82 tašk. psk. Daugėla, klūpom 85 taškus — ltn. Guzikas ir stacion 73 tašk. — ltn. Kačergius. Klaipėdos sporto apygarda ltn. Guzikui, j. psk. Juodžiui ir ltn. Miliauskui įteikė asmenines dovanas.

Grupiniame šaudyme iš karių šautuvų I vietą laimėjo — KSS, surinkusi 2166 tašk. II vietą — policijos klubo Klaipėdos skyrius, surinkęs 2048 t. ir III vietą — XX rinktinės „Šaulys“, išmušęs 1807 taškus.

KSS laimėjo Klaipėdos įgulos viršininko šiemet įsteigtą pereinamąją dovaną.

Grupiniame šaudyme KSS-ą atstovavo: ltn. Guzikas, ltn. Jankauskas, ltn. Kačergius, ltn. Miliauskas ir vrs. Traškevičius. Iš visų grupinio šaudymo dalyvių geriausius rezultatus

pasiekė: gulom — ltn. Miliauskas 170 tašk., klūpom — ltn. Guzikas 161 ir stačiom — ltn. Miliauskas 145 tašk. Iš visų trijų padėčių geriausias pasiektas rezultatas yra ltn. Miliausko, surinkusio 465 taškus.

A-nis

KLAIPĖDOS PLAUKYMO SEZONO UŽDARYMAS.

Rugsėjo 11 d. Klaipėdoje buvo Klaipėdos sporto apygardos plaukymo sezono uždarymas. Dalyvavo rekordinis plaukikų skaičius — 60. iš šių klubų: KSS, SSO, Bar-Kochbos, Šaulio ir Hagiboro. Pirmą vietą laimėjo SSO su 105, Bar-Kochba su 59 ir KSS su 55 taškais. 100 m. l. st. vyrams: 1. Šulkevičius (KSS) 1:13,7 min. 400 m l. st. vyrams: 1. Šulkevičius (KSS) 6:36,8 min. 100 m nugara vyrams: 1. Devindauskas (SSO) 1:37 min. 200 m vyrams ant krūtinės: 1. Timošėna (SSO) 3:39,7 m. Moterų 100 m ant krūtinės: 1. Norvilaitė (SSO) 1:49,8 min. Moterų 50 m nugara: 1. Norvilaitė (SSO) 55,9 sek. jaunučių 50 m l. st. 1. Višinskas (SSO) 43 sek. Jaunių 50 nugara: 1. Stankevičius (SSO) 44,5 sek.

J. A. Misiūnas

LINKAIČIŲ ŠAULIŲ „ARAS“ — RADVILIŠKIO JSO 25:17. Rugsėjo 10 d. Radviliškio miesto sodo aikštėje buvo draugiškos krepšinio rungtynės tarp Linkaičių priešlėktuvinės apsaugos šaulių „ARAS“ ir Radviliškio JSO komandų. Rungtynės baigėsi 25:17 (16:8) „ARO“ laimėjimu. Tenka pažymėti, kad JSO komandoje antrą puslaikį žaidė Lietuvos rinktinės žaidėjas Variakojis. Jaunas „ARO“ žaidėjas Kerbelis „ARUI“ pelnė 18 krepčių

Žiūrovas

ŠAULIŲ KAUNO JACHT KLUBAS IRKLAVIMO NUGALĖTOJAS. Rugsėjo 11 d. Kaune buvo Lietuvos irklavimo pirmenybės. Pirmenybės dalyvavo ŠKJK, Santaros ir JSO irklininkai. Buvo rungtiniamis: sunkesvorių ketveriukų, lengvasvorių ketveriukų, lenktyninių ketveriukų joms kelio ilgis po 1.800 m; sunkiasvorių dvejujų, lengvasvorių dvejujų joms kelio ilgis po 1000 m ir moterų ketveriukų atstumas 1000 m. Visose varžybose visas pirmasias vietas laimėjo ŠKJK. Rungtynėms pasibaigus nugalėtojams buvo įteikta pereinamų ir asmeninių dovanų.

PRASIDĖJO KREPŠINIO TURNYRAS. Krepšinio pirmenybės pradėtos tradicinių krepšinio turnyru. Turnyre dalyvauja 45 krepšinio komandos. Rugsėjo 11 d. buvusių rungtynių pasekmės: Grandis II — Aleksoto JSO II (vyrų) 38:24 (20:14), Aušra IV — Kauno III gimnazija II (moterų) 28:4 (14:2), Aušra II — Kauno III gim. IV (moterų) 28:2 (14:0), C JSO II — LFLS IV (vyrų) 32:9 (8:3) ir Makabi II — Ha-poel (vyrų) 12:7 (6:3).

Rugsėjo 12 d. buvusių rungtynių pasekmės: Taurus III — Pečkaskaitės gim. (vyrų) 22:16 (7:10), Al. JSO I — Kauno III gim. (vyrų) 23:18 (9:8), ŠKJK — Aušra III (moterų) 6:5 (0:4), LFLS II — Kauno III gim. I (moterų) 15:2 (13:0) ir LFLS III — ŠS Kovas III (vyrų) 24:10 (12:4).

MAKABI — LGSF 5:0 (3:0). Rugsėjo 11 d. buvo draugiškos futbolo rungtynės tarp Makabi ir LGSF. Rungtynės laimėjo Makabi 5:0 (3:0).

DVIRAČIŲ PIRMENYBĖS. Rugsėjo 11 d. Marijampolės plente buvo Lietuvos dviračių pirmenybės trumpųjų atstumų — 100, 200 ir 500 m. Pirmenybėse dalyvavo iš Kauno ir Klaipėdos 30 dviratininkų.

Lenktyniaujama buvo lenktyniniais ir paprastais dviračiais.

Lenktyniniais dviračiais nugalėtoju tapo Pimpis (LFLS Kipras) sukoręs 100 m per 7,1 sek, 200 m per 13,9 sek ir 500 m per 35,2 sek.

Paprastais dviračiais nugalėtoju tapo A. Juodžbalis (Fredos JSO) sukoręs 100 m per 8,0 sek, 200 m per 15,3 sek ir 500 m per 40,0 sek. Laimėjimą lėmė visuose atstumais pasiekta geresnė pasekmė.

Moterų grupėje lenktynės buvo vien 200 m, kurių nugalėtoja tapo Venclovaitė (Fredos JSO).

PIRMOSIOS AUTOMOBILIŲ LENKTYNĖS. Dabartiniiais laikais keleivinis automobilis važiuoja 100 km per valandą ir tas greitis jau mus nustebina. Tačiau dar ne taip jau seniai automobilių greitis buvo kitoks. Pav., 1895 metais tarp Paryžiaus ir Bordo miestų Prancūzijoje buvo surengtos pirmosios automobilių lenktynės. Atstumą apie 500 km lenktynių laimėtojo lengvasis automobilis nuvažiavo per 49 val. 48 min., t. y., vidutiniu greičiu 10 km per valandą.

Prieš 40 metų, t. y. 1898 metais, automobilių lenktynės dalyvavo jau žymiai daugiau automobilių. Ir pirmųjų lenktynių „rekordas“ buvo pagerintas. Automobilio vidutinis greitis pasiekė jau 63 km per valandą.

KAS NAUJA LIETUVOJE

½ MILIJONO Lt. BIBLIOTEKOMS PAPILDYTI

1938 m. valstybės biudžete bibliotekoms papildyti knygomis, žurnalais ir laikraščiais skiriama 511.667 lt. Į tą sumą neįeina Krašto Apsaugos Ministerijos išlaidos, bet ir šioji ministerija išleidžia atitinkamas sumas bibliotekoms papildyti (kariuomenės bibliotekos turi dabar 176.278 t., per 1937 m. prisidėjo 19.434 tomiai).

Pr. metais bibliotekoms (be Kr. Aps. M-jos) buvo paskirta 461.947 lt.

Atskiroms ministerijoms paskirta: Švietimo Ministerijai 447.867 lt., Žemės ūkio Ministerijai 30.500 lt., Užsienių Reik. Ministerijai 10.700 lt., Teisingumo Ministerijai 6.900 lt., Susisiekimo Ministerijai 4.350 lt., Finansų Ministerijai 2.500 lt., Vidaus Reikalų Ministerijai 2.350 lt., Seimui 2.500 lt., Valst. Tarybai 2.500 lt., kitoms įstaigoms 1.700 lt.

Švietimo Ministerijos samatoje stambiausios sumos skiriamos valst. viešosioms bibliotekoms — 149.600 lt., pradžios mokyklų bibliotekoms — 120.000 lt., V. D. Universiteto bendrajai ir fakultetų bibliotekoms — 112.500 lt., valst. gimnazijų ir progimnazijų bibliotekoms — 30.000 lt. Žemės ūkio Akademijos biblioteka gauna 13.000 lt., Veterinarijos Instituto biblioteka — 9.000 lt.

UŽSIENIŲ REIKALŲ MINISTERAS LOZORAITIS IŠVYKO į Ženevą dalyvauti Tautų S-gos XIX sesijos pilnaties posėdžiuose.

SEIMAS rudens posėdžio susirenka rugsėjo 15 d. 12 val. Tą dieną bus išklaustyta Valstybės Prezidento sesijos sukvietimo aktas. Pirmasis darbo posėdis numatomas rugsėjo 16 d., kuriame bus renkama nauja peticijų komisija.

RUGSĖJO 10 D. PAKRIKŠTYTI PIRMIEJI ORINIO SUSISIEKIMO LĒKTUVAI. Pirmasis lėktuvas pavadintas Stepo Dariaus vardu. Antrasis — Stasys Girėnas.

LIETUVIUI PASKIRTA ROCKEFELLERIO FUNDACIJOS STIPENDIJA. Ją gavo V. D. Universiteto matematikos-gamtos fakulteto asistentas Dr. Jonas Dagys. Jis vyksta į Utrechto universitetą (Olandijoje) pas prof. Fr. Koeglj.

NETRUKUS BUS IŠLEISTI KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖS PASKOLOS LAKŠTAI. Šie lakštai bus tiražo tvarka išperkami nuo 1940 m. lapkričio 2 d. iki 1955 m. gegužės 1 d. Už 100 litų vertės lakštą bus mokama 5% palūkanų.

ĮSTEIGTA VAIŽGANTO DRAUGIJA. Šiomis dienomis vidaus reikalų ministras patvirtino kan. Juozo Tumo-Vaižganto vardo kultūros draugijos įstatus. Draugija rūpinsis Tumo-Vaižganto biblioteka, muziejumi ir jo vardo studentams bendrabučiu.

LIETUVOJE VIEŠI GELGUDAS, Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus Federacijos generalinis sekretorius iš Londono. Jis yra žinomo Lietuvos generolo Gelgudo aimis. Svečias susipažįsta su Lietuvos Raudonojo Kryžiaus įstaigomis. Ta proga jis aplankė savo senelių Gelgudų pilį Gelgaudiškyje.

RENGIAMAS NAUJAS VALSTYBĖS KONTROLĖS ĮSTATYMAS. Pagal rengiamą projektą numatoma žymiai praplėsti Valstybės Kontrolės teises ir kompetenciją.

ATVYKO INŽ. JONAS BYANSKAS, Čikagos lietuvių visuomenės darbuotojas, „Birutės“ choro dirigentas. Svečias Lietuvoje yra pirmą kartą, domėdamasis mūsų muzikos gyvenimu ir rūpindamasis su savo „Birutės“ choru atvykti 1940 m. į Lietuvą.

BUVO APSILANKĖ LATVIJOS JAUNŲJŲ ŪKININKŲ VYRIAUSIEJI VADAI. Tai Vyriausiasis Vadovas agr. Kirsis ir propagandos bei ideologinio rengimo v-kas Lūsis. Svečiai susipažino su ekonominėmis organizacijomis ir dalyvavo Biržų jaunųjų ūkininkų šventėje.

RUGSĖJO 12 D. ATVYKO NAUJAS ŠV. SOSTO CHARGE D'AFFAIRES A. I. MQR. BURZIO.

VENDŽIOGALOJE RENGIAMA DIDELĖ DERLIAUS ŠVENTĖ. Ji įvyks rugsėjo 18 d. Iškilmėse dalyvaus ministras pirmininkas Vl. Mironas, žemės ūkio viceministras Skaisgiris, LTS gen. sekretorius Dr. S. Janavičius, tautos atstovai Gudavičius, Gilvydis ir kt.

LAUKŲ DARBININKAMS STATOMA 120 NAMŲ. Jie statomi iš suteiktųjų žemės ūkio Rūmų pašalpų. Daugiausia namų statoma Rokiškio ir Biržų apskrityse.

JAU PRADĖTI EKSPORTUOTI NAUJOJO DERLIAUS GRŪDAL. Vyriausybės nustatytais kainomis šiuo metu jau nupirkta per 3.000 t naujojo derliaus grūdų. Pereitą savaitę pakrautas pirmasis naujojo derliaus kviečių laivas, kuris išplaukė į Olandiją.

LIETUVA PIRKS DAR VIENĄ PREKYBINĮ LAIVĄ. Rugsėjo 9 d. iš Anglijos grįžo Lietuvos Eksporto B-vės dir. ats. plk. Grudzinaskas ir tolimojo plaukymo kpt. Marcinkus, kurie buvo deleguoti Lietuvos Baltijos Lloyd apžiūrėti pasiūlytuosius pirkti laivus. Surasti du laivai, visais atžvilgiais tinkami mūsų sąlygoms. Šiuo metu tariamasi, kurį laivą pirkti.

TAUTŲ SĄJUNGOS darbotvarkės komisijos pirmininku rugsėjo 12 d. buvo išrinktas Lietuvos užsienių reikalų ministras Lozoraitis. Šiuo titulu jis yra pilnates prezidiumo narys. Tą pat vakarą įvyko pirmasis darbotvarkės komisijos posėdis.

Tautų Sąjungos tarybos pirmininkas Žordanas, atidarydamas Tautų S-gos sesiją, savo kalboje, tarp kitko, pabrėžė, kad dabar pasaulyje viešpatuoja karingi jausmai ir karo baimė. Tačiau tikėkime, kad taika bus išsaugota. Jeigu taika būtų sugriauta, tai bus neįmanoma tam, kuris ją sugriautų, tikėtis neutralumo net ir toliausia esančių kraštų.

HITLERIS PASAKĖ VISŲ LAUKTĄJĄ KALBĄ. Nacionalsocialistų partijos suvažiavimas Niurnberge pasibaigė naktį į rugsėjo 13 d. Buvo surengti nacionalsocialistų ir kariuomenės paradai. Rugsėjo 12 d. 19 val. Hitleris pasakė ilgą ir aštrią kalbą, kurioje tarp kitko smarkiai puolė Čekoslovakiją ir jos respublikos prezidentą Dr. Benešą dėl Čekoslovakijoje gyvenančių vokiečių sudetų.

Visose valstybėse, ypačiai Vokietijos kaimynų, nepaprastu susidomėjimu buvo laukiama šios Hitlerio kalbos. Visi laukė, ar ši kalba prablaivins iki šiol kariškai persunkta nerami Europos padangę, ar dar labiau sutirštins ją karine nuotaika. Tačiau ir po kalbos paliko ta pati būseną. Tuoj po Hitlerio kalbos įvairiose Čekoslovakijos sudetų miestuose įvyko manifestacijos, kuriose susitelkę vokiečiai dainavo vokiečių himną ir šaukė „plebiscito“.

Čekoslovakijoje pastebima, kad šita Hitlerio kalba yra daug pavojingesnė Čekoslovakijos vidaus padėčiai, negu tarptautinei, nes, savaime aišku, bus sustiprintas ir sudetų vokiečių nesukalbamumas. Todėl čekoslovakai klausia, ar šioji kalba nebus įvadas į naujus dar smarkesnius incidentus, negu iki šiol yra buvę tarp sudetų vokiečių ir čekoslovakų. Tuoj po Hitlerio kalbos Čekoslovakijos ministrai buvo susirinkę apsvarstyti padėtį, tačiau nebuvo nuspręsta imtis kokių nors ypatingų priemonių. Ministrai linkę geriau palaukti kalbos atgarsių tarp sudetų vokiečių.

Prancūzų spauda reiškia savo nuomonę, kad nors padėtis ir toliau pasilieką pavojinga, bet toji kalba neuždarė durų deryboms. Bet tik svarbu žinoti, ar Hitleris toms deryboms leis eiti normaliu keliu, ar stengsis sukelti sudetų srityje sunkių incidentų, kurie leistų Vokietijai jos grasinimus paversti veiksmu.

Anglų spauda pabrėžia, kad krizė ir toliau tęsiasi. Nors Hitleris savo kalboje ir nedavė ženklų sprogimui, jeigu ir nebuvo padaryta jokio ultimatumo, kaip to daugelis bijojo, tačiau jis taip pat neįrodė, kad sprogimas niekadosis neįvyks. Jeigu derybos ir bus tęsiamos, vis dėlto jos pasiliks po grasinimų ženklu.

Visa vokiečių spauda skiria išstisus puslapius Hitlerio pasakytai kalbai. „Berliner Boersen Zeitung“ pastebi, kad tarptautiniams sandėriams ne grasinimams nepavykė išmušti Hitleriui iš rankų iniciatyvą ar primesti jam elgimosi būdą. „Voelkischer Beobachter“ pabrėžia, kad po šitos kalbos nei Pragoje, nei bet kur kitur pasaulyje negali būti abejojama, kad į Hitlerio žodžius turi būti žiūrima rimtai ir kad jis yra nusistatęs, jei reikėtų, ir išvadas padaryti. „Lokalanzeiger“ cituoja, tarp kitų, šiuos Hitlerio kalbos žodžius: „Jei sudetai negali gauti teisės ir užtarymo, tai jie vieną ir kitą gaus iš mūsų“.

VOKIEČIŲ SUDETŲ ULTIMATUMAS ČEKOSLOVAKIJOS VYRIAUSYBEI. Rugsėjo 13 d. pasibaigus Chebe vokiečių sudetų vadovybės pasitarimams, kuriems vadovavęs Henleinas, buvo nutarta pasiūti Čekoslovakijos vyriausybei ultimatumą, kad šešių valandų laikotarpį būtų atšauktos tos išimties priemonės, kurios buvo įvestos vokiečių mažumos gyvenamose srityse. Ultimatumo reikalaujama, kad valstybės policija iš vokiečių mažumos sričių pasitrauktų. Sudetų vadovybėje buvo pareikšta, kad šiuo metu vokiečių sudetų gali patenkinti vien tik plebiscitas.

Kai kuriose srityse jau buvo įvykę riaušių, vokiečių sudetų sukeltų. Čekoslovakijos vyriausybei teko praplešti išimties stovį dar keliose apskrityse. Padėtis dar labiau įtempta. Per paskutinius incidentus sudetų srityje 12 žmonių užmušta ir 18 sunkiai sužeista. Božidere vokiečiai sudetai užėmė vietos pašto įstaigą ir sunaikino visas telefono linijas. Kitose srityse puolė čekoslovakų žandarmeriją, o taip pat buvo paleista šūvių ir į kariuomenės dalinį.

VAKARŲ VOKIETIJŲ NEGALĖS SKRISTI LĒKTUVAI. Vokietijos aviacijos ministras paskelbė dekretą, kad nuo rugsėjo 20 d. bus uždrausta visiems lėktuvams praskristi per šias Vakarų Vokietijos sritis: Aacheno, Triezo, Pfalco ir Badeno. Jei per šias sritis skrendąs lėktuvas niekuo nereaguotų ir oro policijos įsakymą nusiileisti, tai oro policija turės teisę į tokį lėktuvą šaudyti.

IMASI APSAUGOS PRIEMONIŲ. Šveicarijos karo ministerija praneša, kad ji įsakė nugabenti į pasienį minų, kurios bus atsargiai laikomos pasienyje ir jomis, jei būtų reikalingas, pasipriešinti svetimos valstybės įsibrovimui. Tuo atveju būtų sprogdinami geležinkeliai ir šiaip keliai prie sienos. Minas saugos savanorių pasienio dalys.

ŠVEDIJA IR SUOMIJA GINS ALANDO SALAS. Rugsėjo 8 d. Švedijos užsienių reikalų ministras Sandleris savo pasakotyje kalboje apibūdino Alando salų klausimą. Jis pareiškė, kad Suomijos iniciatyva suomių ir švedų vyriausybės pradėjo svarstyti galimumus ir priemones Alando salų saugumui sustiprinti. Suomijai ir Švedijai labai svarbu, kad, kilus karui, Alando salos nepatektų į bet kurios didžiosios valstybės rankas. Tų salų saugumo reikalu išsitarė ir Suomijos ministras pirmininkas Kajanderis savo pasakotyje rugsėjo 9 d. kalboje.

MASKVOS APYGARDOS KARIUOMENĖ PASIRENGUSI. Rugsėjo 8 d. buvo Maskvos apygardos kariuomenės dalių dalyvavusių rudens manevruose, paradas. Maršalas Budionas ta proga pasakotyje kalboje pareiškė, kad šios apygardos kariuomenė yra pasirengusi bet kurį momentą pradėti veikti ir gali suduoti priešui smarkų smūgį.

NAUJIEJI LEIDINIAI

Jonas Šiožinys. SMĖLIO NAMELIAI. Viršelį piešė ir iliustravo V. Z. Stančikaitė-Abraitienė. Išleido Marijonai. Spausdino Marijonų spaustuvė Marijampolėje, 1938 m. 66 pusl. Kaina 1 lt. Grandinis Jonas Šiožinys, dabar tarnaujantis kariuomenėje, jau nuo seniau pradėjo rašinėti. Taip pat jau kelinti metai bendradarbiauja ir „Karyje“. Šiuo tarpu pasirodė atskiru leidinieliu, kuriame idėti jo penki vaikų apsakymėliai: 1) Smėlio nameliai, 2) Aš ir Simukas, 3) Vagis, 4) Mergaitės su žibuoklėmis ir 5) Mano aviniukas. Apsakymėliai gražūs ir malonūs skaityti. Juose paliecia ir vaikų blogąsias ydas, tačiau nepaliecia jų nepasitačiusių, toliau su savo ydomis gyvenančių. Kiekvienas jo apsakymėliuose vryraująs asmuo susipranta blogai padaręs, gailisi, atsiprašo ir atsitiesia draugui už padarytą skriaudą arba tvirtai pasiryžta toliau nebenušikalsti. Vadinasi, piešia nesugedusius vaikus, kurie tik išikaršciaiavę bei kitų priežasčių stumiami nesąmoningai nusiikalsta, tačiau sugeba sąmoningai viską apsvarstyti ir pasitaityti.

Kun. A. Peruskas MIC, KARO LIEPSNOSE IR GINKLŲ ŽVANGESY. Viršelis P. Kazlausko. Kaina Lt 1,—

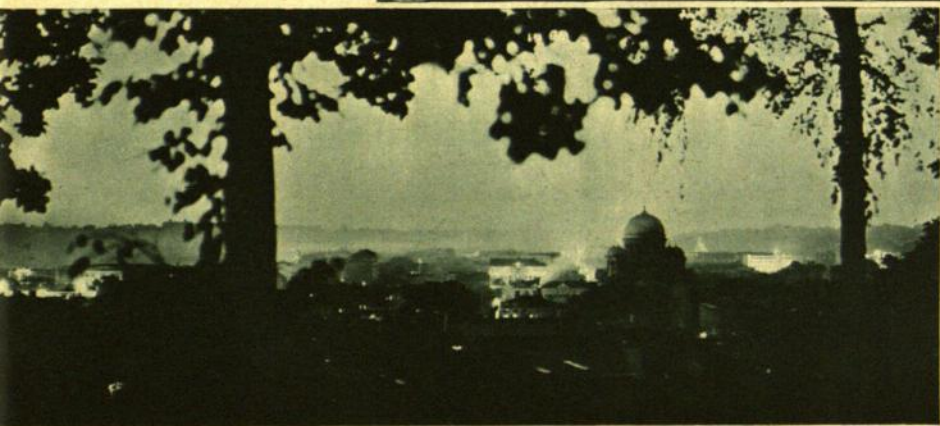
Didžiojo karo vaizdų Lietuvoje „filma“. Gyvas pasakojimas išgyventų dalykų daro knygą įdomią skaityti. Knyga naudinga perskaityti jaunimui.

Just. Klumbys, JURGIS FRASSATI. Fotografines nuotraukas kreidiniame popiere. Kaina Lt 1,50. Marijonų leid. Didelio sportininko, alpinisto, bet kartu kilnios sielos ir šviesaus pavyzdžio jaunuolio studento Jurgio Frassati gyvenimo kelias. Mūsų šauniesiems sportininkams rekomenduotina knyga.

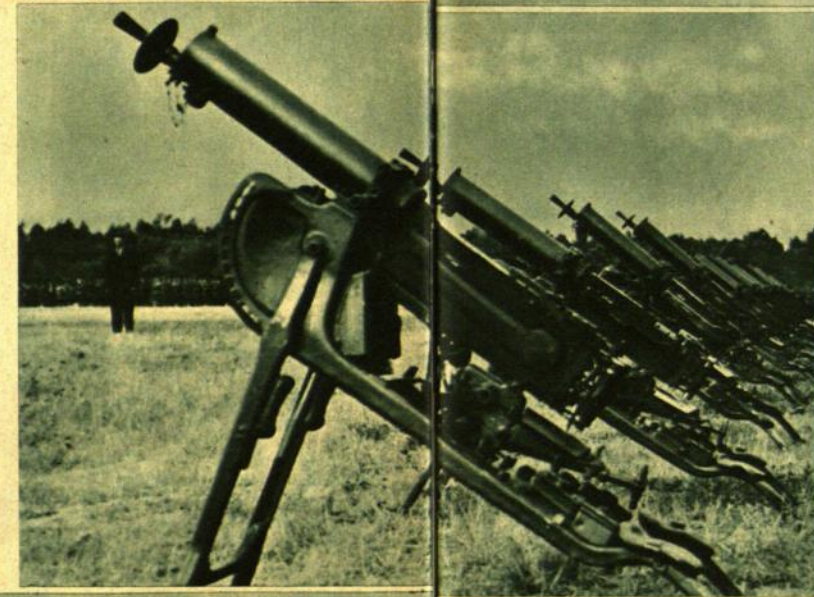
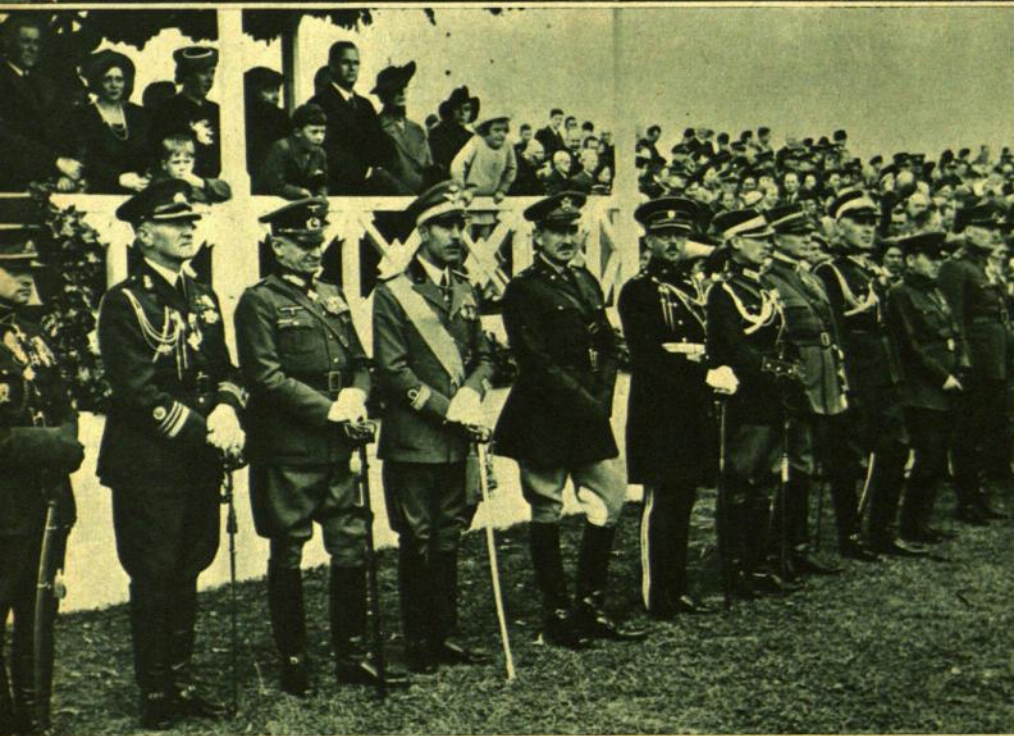
Savanas kūrējas kun.
Vyšniauskas, senaja 1919
m. uniforma dalyvavęs
kongrese

Apačioje: Kaunas rugsėjo
8 d. naktį

Savanas kūrėjai, kongreso da-
lyviai, iškilmingojo posėdžio metu
Dainų slėnyje

Savo pirmąjį garbės narį, Res-
publikos Prezidentą A. Smetoną,
savanas kūrėjai ant rankų įneša
į iškilmingojo posėdžio tribūną

Didysis mūsų kariuomenės paradas Kaune. Kairėje prie tribūnos — svetimų valstybių karo atašės. Viduryje — klaipėdiškių dovana kariuomenei. Ovale — Klaiпėdos įgulos kariai parade

WARRIOR

